

Vlada Crne Gore
Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma

**IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI AKCIONOG PLANA ZA SPROVOĐENJE
INDUSTRIJSKE POLITIKE CRNE GORE 2019-2023, ZA 2021. GODINU**

Podgorica, jun 2022. godine

I UVODNI REZIME

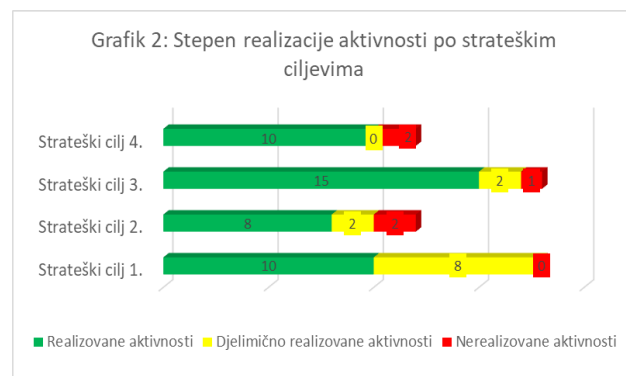
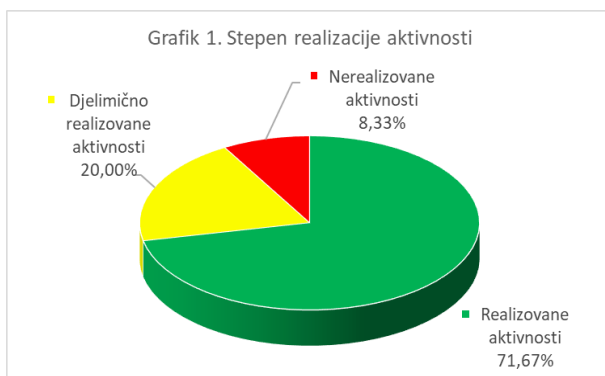
Akcioni plan za sprovođenje Industrijske politike za period 2021-2022.godine, baziran je na utvrđenim strateškim i operativnim ciljevima Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, uz prepoznate ekonomske izazove izazvane uticajem COVID krize koji su usloveli potrebu obezbjeđenja opstanka preduzeća, održavanja likvidnosti i očuvanja radnih mjesta. Usvojen je 7.oktobra 2021.godine i obuhvata 17 operativnih ciljeva sa 60 aktivnosti koje su u funkciji realizacije 4 strateška cilja:

1. Unapređenje infrastrukture i poslovnog ambijenta za efikasniji industrijski razvoj,
2. Unapređenje investicija i finansija za modernizaciju industrije,
3. Podsticanje inovacija, transfer tehnologije i razvoj preduzetništva,
4. Unapređenje pristupa tržištu.

Akcioni plan 2021-2022. sadrži i određene aktivnosti koje imaju višegodišnji karakter i koje se u kontinuitetu sprovode shodno unaprijed definisanoj dinamici realizacije projekata i planiranim ciljevima za 2021. i 2022. godinu. Izvještaj o sprovođenju Akcionog plana u kontinuitetu daje prikaz realizacije aktivnosti implementacije Industrijske politike, na godišnjem nivou.

1) Stepen realizacije i obrazloženje

Od ukupnog broja aktivnosti, u toku 2021. godine uspješno je realizovano 71,67% (43 aktivnosti), dok je djelimično realizovano 20,00% (12 aktivnosti), a 8,33% nije realizovano (5 aktivnosti).

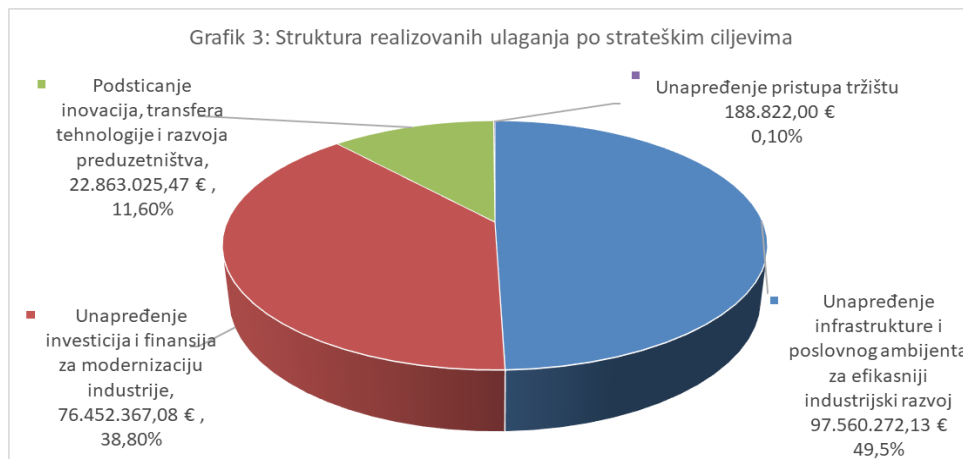

Evidentno je da je stepen realizacije određenog broja aktivnosti u toku 2021. godine na nešto nižem nivou od planiranog usljed i dalje izraženog uticaja epidemije COVID 19 na usporeniji ciklus kretanja privredne aktivnosti, što se naročito reflektovalo na infrastrukturne projekte, kao preduslov za efikasniji industrijski razvoj.

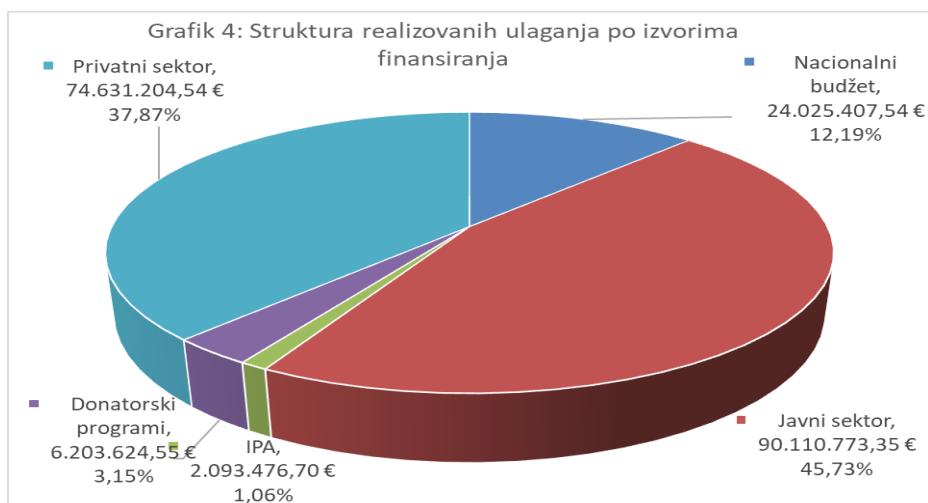
U uslovima i dalje izraženih negativnih efekata pandemije naročito u prvoj polovini 2021.g., implementiran je unaprijeđeni set Mjera programske podrške privredi i građanima za I i II kvartal 2021. godine i nastavljeno pružanje podrške privredi u formi direktnog subvencionisanja zarada zaposlenih u privrednim subjektima kod kojih je i nakon ukidanja i/ili ublažavanja mjera poslovanje ugroženo, s primarnim ciljem očuvanja radnih mjesta i stvaranja pretpostavki za brži oporavak ekonomije. Kreiranim mjerama i mehanizmima podrške adekvatno usmjerenim prema djelatnostima u najugroženijim privrednim sektorima, Programom subvencionisanja zarada za I i II kvartal 2021. godine, podržano je ukupno 21.295 zahtjeva privrednih subjekata, u iznosu od preko 27 mil € za ukupno 97.362 zaposlena lica. Na taj način je u segmentu podrške targetiranom prema privredi kroz nastavak implementacije Programa subvencionisanja zarada omogućena snažnija podrška ugroženih grupa i sektora, kako bi se privredni potencijal sačuvao u što većoj mjeri i obezbijedio okvir za uspješne mjere oporavka u narednom periodu.

U kombinaciji sa mehanizmima kreditne podrške privredi, stvoreni su preduslovi za nastavak daljeg pružanja razvojne podrške kroz aktivnosti Akcionog plana koje su se sprovodile u okviru raznovrsnih instrumenata programske podrške za unapređenje konkurentnosti privrede i inovacija, u cilju bržeg pokretanja privredne aktivnosti sektora industrije.

Posmatrajući strukturu realizovanih ulaganja po strateškim ciljevima (Grafik 3.), najveći stepen realizacije je na nivou prvog strateškog cilja **Unapređenje infrastrukture i poslovnog ambijenta za efikasniji industrijski razvoj** 49,5% ili 97,56 mil.€, zatim u okviru drugog strateškog cilja **Unapređenje investicija i finansija za modernizaciju industrije** 38,8% odnosno 76,45 mil.€. Za treći strateški cilj **Podsticanje inovacija, transfera tehnologije i razvoja preduzetništva** utrošeno je 22,86 mil. € ili 11,6%, dok je najmanje sredstava utrošeno za realizaciju aktivnosti u okviru četvrtog strateškog cilja **Unapređenje pristupa tržištu** 0,18 mil.€ ili 0,1%.

Posmatrano po strukturi izvora finansiranja (Grafik 4.), sredstva javnog sektora učestvuju sa 45,73% ili 90,11 mil.€ u strukturi realizacije ukupnih ulaganja i u najvećoj mjeri se odnose se na finansiranje od strane IRFCG u iznosu od 73,64 mil. €, dok sredstva privatnih investitora učestvuju sa 37,87% ili 74,63 mil.€ u ukupnoj realizaciji, uz najveći uticaj investicija u sektoru energetike, unapređenju ICT infrastrukture i saobraćaja. Za realizaciju aktivnosti iz Akcionog plana za 2021.g. oko 12,19% ili 24,02 mil. € sredstava je realizovano kroz nacionalni budžet, dok je procentualno učešće donatorskih programa i IPA sredstava u ukupno realizovanim ulaganjima na nivou od 3,15% i 1,06%, odnosno 6,20 mil. € i 2,09 mil. € respektivno.

2) Aktivnosti koje se nijesu realizovale u roku

Aktivnosti koje se nijesu realizovale u skladu sa planom za 2021.godinu, odnose se na finansijsku podršku preduzećima u vidu malih kredita - Program podsticanja zapošljavanja koje realizuje Zavod za zapošljavanje, gdje nije bilo podnešenih zahtjeva za kredit sa biznis idejama iz oblasti industrijske proizvodnje i sektora koji podržavaju industrijski razvoj, a takođe od strane Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta usljed administrativnih razloga nije realizovan Program za razvoj kreativnih industrija "Kreativna Crna Gora: Identitet, imidž, promocija".

U segmentu podsticanja investicija u modernizaciju prerađivačke industrije u skladu sa odlukama koje su donijete od strane privatnih vlasnika da se zatvore kapaciteti odnosno nastavi rad sa znatno smanjenim kapacitetima, nije bilo investicionih ulaganja u vodećim firmama iz domena metalske industrije.

Dodatno, na nivou strateškog cilja Unapređenje pristupa tržištu nisu realizovane dvije planirane aktivnosti, od kojih je aktivnost uspostavljanja novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema (NCTS), u okviru IPA 2014 Projekta "Podrška Upravi carina" prolongirana produžetkom trajanja Ugovora do kraja 2022.g., dok je druga nerealizovana aktivnost na planu FSC sertifikacije gazdovanja šumama koja se sprovodi u koordinaciji Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Uprave za šume, gdje nije došlo do planirane reorganizacije Uprave za šume u DOO, kao pravnog lica- nosioca FSC sertifikata.

3) Osvrt na najvažnije ostvarene rezultate i izazove

Ključne izazove koji usporavaju rast konkurentnosti industrije u Crnoj Gori i dalje predstavljaju nedovoljno razvijena infrastruktura kao podrška za razvoj sektora industrije, diverzifikacija proizvodne strukture koja je na niskom nivou uz učešće proizvoda nižih faza prerade, niska stopa produktivnosti u industriji, tehnološka modernizacija koja nije na zadovoljavajućem nivou, nedovoljna povezanost industrijskog sektora i naučnoistraživačkih institucija, ulaganje u inovacije koje nije na potrebnom nivou, koristi od razvoja cirkularne i zelene ekonomije nijesu u potpunosti prepoznate, proces digitalne transformacije preduzeća nije dovoljno razvijen, razvoj ljudskog kapitala nije usklađen sa potrebama privrede, internacionalizacija i pristup tržištima koji takođe nije na očekivanom nivou.

U cilju rešavanja prepoznatih izazova za industrijski razvoj, u Izvještaju o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Industrijske politike Crne Gore 2019.-2023. godine, za 2021. godinu, u okviru svakog od strateških i operativnih ciljeva realizovan je značajan broj aktivnosti i projekata. Posebno se ističe finansijska podrška za unapređenje konkurentnosti sektora industrije u vidu kredita i faktoring aranžmana za očuvanje likvidnosti i razvoj, izdavanje kreditnih garancija, bespovratna podrška za modernizaciju prerađivačke industrije i direktna investiciona ulaganja u proizvodne objekte, opremu i proizvodne procese, grantovi za jačanje inovativnosti, digitalizacije, cirkularne ekonomije u okviru Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2021. godinu, aktivnosti za unapređenje inovacionih sposobnosti preduzeća, internacionalizacije, itd.

Važno je napomenuti da je poslovanje privrednih subjekata u prvoj polovini 2021. godine praćeno pandemijom COVID19, pa su aktivnosti u najvećoj mjeri bile usmjerene na dodjelu subvencija za subvencionisanje zarada i očuvanje zaposlenosti, kako bi se održao nivo poslovnih aktivnosti. Shodno navedenom, poseban izazov se odnosio na poslovanje privrednih subjekata u uslovima krize, pa su se ove aktivnosti sprovodile kako bi doprinijele stabilnosti privrede i stvaranju realnih pretpostavki za brži oporavak crnogorske ekonomije. Imajući u vidu navedeno, kreiranje i sprovođenje dijela razvojnih mjera je nastupilo u drugoj polovini godini, kada je usvojen i Zakon o Budžetu Crne Gore za 2021. godinu, što je generalno predstavljalo izazov u realizaciji dijela projekata i aktivnosti. S tim u vezi, za određeni broj aktivnosti koje su realizovane u znatno kraćem vremenskom periodu od potrebnog, evidentan je smanjen stepen realizacije odnosno indikatora rezultata, što se u datim okolnostima poslovanja i evidentnim izazovima može smatrati opravdanim.

U nastavku je dat pregled najvažnijih izazova i realizovanih aktivnosti za sva 4 strateška cilja, koji su detaljno razrađeni u drugom dijelu izvještaja koji prikazuje napredak u ostvarivanju strateških ciljeva.

Realizovane aktivnosti u okviru **prvog strateškog cilja- Unapređenje infrastrukture i poslovnog ambijenta za efikasniji industrijski razvoj** doprinose ostvarenju planiranog indikatora učinka u dijelu **unapređenja i daljeg razvoja energetske infrastrukture (OC 1.1.)**, uz vrijednost instalisane snage kapaciteta energetskog sektora na kraju 2021.g. od 1.050,85 MW, što je na nivou plana za 2022.g. Nastavljeno je sa kontinuiranom realizacijom aktivnosti rekonstrukcije i modernizacije hidro-energetskih kapaciteta, započeta proizvodnja kod prethodno izgrađenih mHE, a u dijelu izgradnje solarnih i vjetroelektrane, realizovane pripreme aktivnosti. U dijelu unapređenja ICT infrastrukture za rast konkurentnosti preduzeća zabilježen je kontinuirani porast broja preduzeća koja imaju pristup mrežama nove generacije sa brzinama većim od 30 Mbps, što je uključujući ostale aktivnosti u ovom segmentu doprinijelo ostvarenju **indikatora učinka (OC 1.2.) i rastu učešća ICT u BDP na 4,1% za 2020.g.**¹

¹ https://www.monstat.org/uploads/files/Nacionalni%20racuni/BPD/2020/Godisnji%20BDP%202020_crn.pdf

Na planu razvoja ljudskog kapitala kroz obrazovanje i sticanje vještina za konkurentnost, u skladu sa planom su realizovane aktivnosti na izradi standarda zanimanja i modernizaciji obrazovnih programa stručnog obrazovanja u oblasti industrije. Ujedno je unaprijeđen kvalitet praktične nastave uz kontinuiranu organizaciju obuka kod poslodavca u skladu sa akreditovanim programom i planom, kao i broj uključenih učenika u dualni oblik obrazovanja i organizacija programa obrazovanja i osposobljavanja odraslih za sticanje stručnih kvalifikacija i sticanje ključnih vještina je na nivou planiranog. U segmentu unapređenja regulatornog okvira i poslovnog ambijenta, nastavilo se sa aktivnostima na unapređenju portala kao i daljim aktivnostima za uspostavljanje elektronske registracije kroz omogućeno podnošenje dokumentacije elektronskim putem za pojedine vrste dokumenata, dok je broj eLicenci na nešto nižem nivou u odnosu na podatke iz prethodne godine, što je posljedica revidiranja postojećih eLicenci i njihovog ažuriranja odnosno povlačenja pojedinih sa portala e-uprave.

U okviru drugog strateškog cilja- **Unapređenje investicija i finansija za modernizaciju industrije**, za ostvarivanje operativnog cilja koji se odnosi na unapređenje pristupa finansijama, najviše sredstava za realizaciju kreditne podrške i faktoring aranžmana uloženo je od strane IRFCG u iznosu od 73,64 mil. € za privredne subjekte u prioritarnim oblastima industrije i sektorima koji podržavaju industrijski razvoj. Poseban dio finansijske podrške IRFCG je bio usmjeren na realizaciju kreditnih linija za očuvanje likvidnosti preduzeća u cilju smanjivanja negativnih efekata pandemije Covid19. Realizovani su i grantovi za samozapošljavanje i otvaranje novih radnih mjesta, uz podršku IPA sredstava, kao i programska linija za podršku malim ulaganjima za ciljne grupe mladih, žena i zanatlija. Navedena kreditna podrška IRFCG je, pored podrške banaka, doprinijela povećanju vrijednosti **indikatora učinka (OC 2.1.) ukupna vrijednost dodijeljenih kredita privrednim društvima u privatnom vlasništvu**² za 4,02% u odnosu na 2020. godinu.

U segmentu implementacije novih finansijskih instrumenata, nastavljeno je sa izdavanjem garancija u okviru COSME garantnog aranžmana i sa realizacijom ulaganja instrumentom rizičnog kapitala u ENIF fond za podršku inovativnim i brzorastućim preduzećima. U cilju unapređenja kapaciteta u sektoru prerađivačke industrije realizovane su investicije u okviru IPARD programa mjera 3, ali u manjem obimu, odobrene su subvencije za modernizaciju sektora prerađivačke industrije za nabavku opreme, realizovane su investicije po osnovu Uredbe o podsticanju direktnih ulaganja. Odobrena je i bespovratna podrška za modernizaciju sektora prerađivačke industrije kroz nabavku opreme.

U okviru realizacije **trećeg strateškog cilja-Podsticanje inovacija, transfera tehnologije i razvoja preduzetništva**, nastavljeno je sa jačanjem u oblasti politike inovacija formiranjem Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju i Fonda za inovacije Crne Gore. Realizovani su grantovi podrške za realizaciju projekata u okviru partnerstava privrede i nauke, grant podrška za startup preduzeća i implementacija grant šema u okviru IPA. U cilju podrške razvoju inovativnosti nastavljena je realizacija projekata u okviru EUREKA, HORIZON Europe, predata je aplikacija u okviru novog Single Market Programme (EEN) programa i realizovane su obuke za jačanje kapaciteta za pristup navedenim programima. Usluge podrške biznisu u okviru inkubatora su pružene, ali u manjem obimu, dok je nastavljeno sa korišćenjem mentorske podrške za preduzeća. U cilju podsticanja razvoja zelene ekonomije, Eko-fond je raspisao javne konkurse za subvencionisanje nabavke električnih i hibridnih vozila i fotonaponskih sistema. Nastavljeno je sa aktivnostima saniranja i remedijacije deponija industrijskog otpada i odlaganja kontaminirane PCB opreme i otpada. U dijelu aktivnosti diverzifikacije ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima, raspisan je konkurs za podršku preduzećima u okviru MIDAS. Zahvaljujući povoljnijoj epidemiološkoj situaciji, u okviru Programa podsticajnih mjera u oblasti turizma, realizovane su aktivnosti koje se odnose na podršku manifestacijama i projektima koji su rezultirali **porastom vrijednosti indikatora učinka (OC 3.5.) za 107% odnosno 286 manifestacija održanih u organizaciji LTO**. U cilju diverzifikacije turističke ponude na Sjeveru Crne Gore, realizovani su radovi na svim lokacijama skijališta. U okviru Programa podrške za digitalnu transformaciju preduzeća realizovana je programska linija kojom su odobrena bespovratna sredstva za unapređenje digitalizacije privrednih subjekata, kao i promocijom, obezbjeđenjem savjetodavne podrške i obukama za unapređenje biznisa primjenom digitalizacije. **Procenat preduzeća koja imaju Web sajt** iznosi 84,6% (2021.), **indikator učinka (OC 3.6.)**, što je za 0,1% više u odnosu na 2020.³

U pogledu realizacije **četvrtog strateškog cilja- Unapređenje pristupa tržištu**, nastavljena je realizacija aktivnosti u dijelu implementiranja procedura pojednostavljenog i ubrzanog puštanja roba putem kojeg je 1 subjekat stekao status ovlašćenog privrednog subjekta čime se omogućavaju pojednostavljeni i brži carinski postupci, manji troškovi

² <https://www.cbcbg.me/me/statistika/statisticki-podaci/monetarna-i-finansijska-statistika/monetarne-finansijske-institucije>

³ <https://www.monstat.org/uploads/files/ICT/2021ent/Uпотреба%20IKT%20u%20preduzecima%202021.pdf>

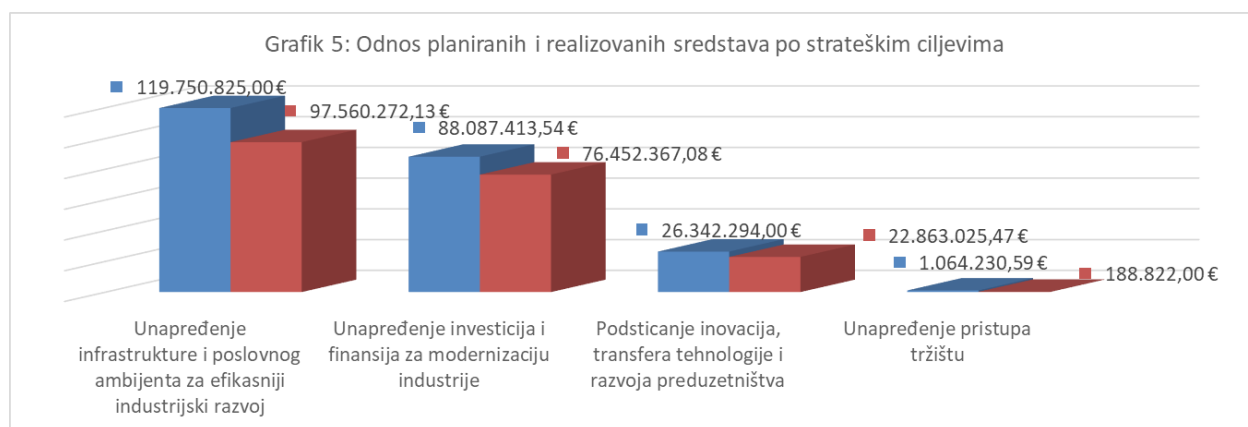
poslovanja, pozitivan uticaj na stabilnost poslovanja kompanija kroz tehnološka ulaganja, dobrovoljno pridržavanje bezbjednosnih propisa i podizanje standarda, što dugoročno stvara benefite za krajnje korisnike, odnosno građane. Usljed kašnjenja u usvajanju Budžeta za 2021.g. realizacija finansijske podrške za uvođenje međunarodnih standarda i sistema upravljanja kvalitetom i bezbjednošću hrane i sertifikacije organskih proizvođača se opravdano odvijala u kraćem vremenskom periodu što je rezultiralo nešto manjim brojem podržanih aktivnosti u odnosu na plan.

I u 2021.g. NCAGE kod su dobile nove kompanije, uz povećan broj kodifikovanih proizvoda crnogorskih proizvođača i njihov opis u NMRCL - NATO master katalog referenci za logistiku, kao preduslov za nastupanje na NATO tenderima za pribavljanje roba, radova i usluga. U skladu sa planom realizovane su aktivnosti u cilju unapređenja mogućnosti za izvoz i jačanja izvoznih performansi preduzeća i uspostavljanja međunarodne saradnje i ostvaren je indikator učinka (**OC 4.3.**) uz zabilježen porast broja preduzeća koja su uspostavila poslovnu saradnju u odnosu na plan za **oko 60%**.

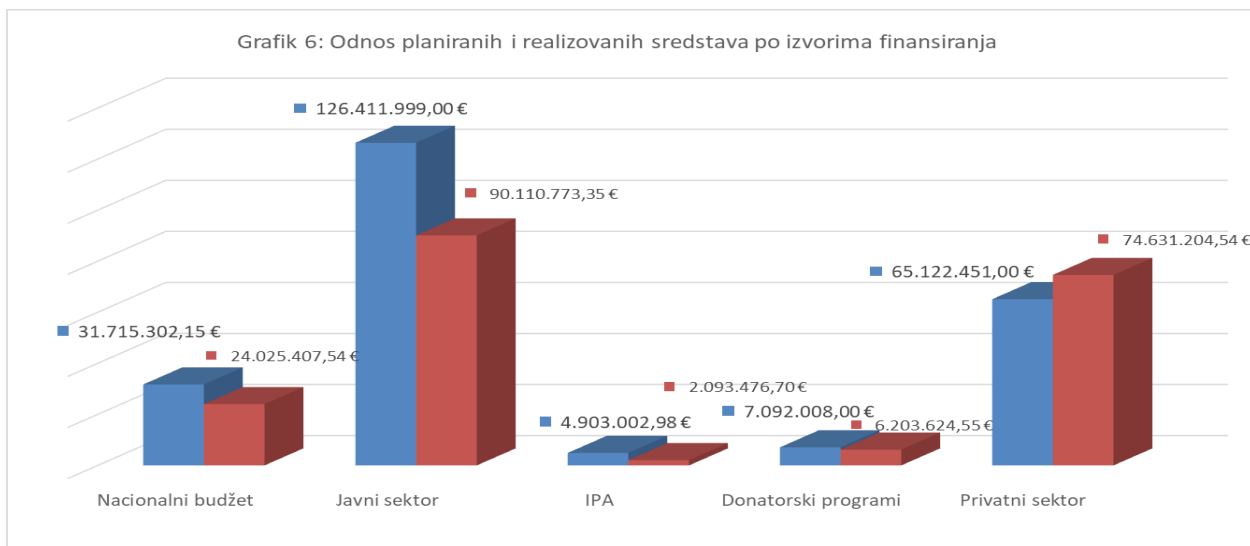
4) Analiza realizovanih u odnosu na planirana sredstva po strateškim ciljevima i izvorima finansiranja

Ukupno realizovana ulaganja u funkciji sprovođenja Akcionog plana za 2021.godinu iznose **197.064.486,68 €**, što u odnosu na planirana ulaganja od **235.244.763,13 €**, predstavlja **83,8%** realizacije Akcionog plana.

Posmatrajući strukturu realizacije po strateškim ciljevima politike (Grafik 5.), najviše sredstava je planirano za realizaciju aktivnosti u okviru prvog strateškog cilja **Unapređenje infrastrukture i poslovnog ambijenta za efikasniji industrijski razvoj** u iznosu od 119.750.825,00 € (50,90% ukupnih planiranih ulaganja), dok je realizovano **97.560.272,13 €** ili 81,47%. Za realizaciju drugog strateškog cilja **Unapređenje investicija i finansija za modernizaciju industrije** planirano je 88.087.413,54 € (37,45% ukupnih planiranih ulaganja), od čega je realizovano **76.452.367,08 €** ili 86,79%. Realizacija aktivnosti u okviru trećeg strateškog cilja **Podsticanje inovacija, transfera tehnologije i razvoja preduzetništva** planirana je u iznosu od 26.342.294,00 € (11,2% ukupnih planiranih ulaganja), dok je realizovano u odnosu na plan **22.863.025,47 €** ili 86,79%. Za četvrti strateški cilj **Unapređenje pristupa tržištu** planirano je 1.064.230,59 € (0,45% ukupnih planiranih ulaganja), a utrošeno je značajno manje sredstava u iznosu **188.822,00€** odnosno 17,74% u odnosu na plan.

Za realizaciju razvojnih programa, projekata i aktivnosti u okviru Akcionog plana za sprovođenje Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, za 2021. godinu, posmatrano po strukturi izvora finansiranja (Grafik 6.) najveći dio planiranih sredstava je iz javnog sektora u iznosu od **126.411.999,00 €** (53,74% ukupnih planiranih ulaganja), od čega je realizovano **90.110.773,35 €** ili 71,3%. Iz sredstava privatnog sektora planirano je **65.122.451 €** (27,68% ukupnih planiranih ulaganja), dok je realizovano **74.631.204,54 €** ili 14,6% više u odnosu na plan. Budžetom je planirano **31.715.302,15 €** (13,48% ukupnih planiranih ulaganja), a realizovano je **24.025.407,54 €** ili 75,8%. Iz donatorskih programa planirana sredstva su iznosila **7.092.008,00 €** (3,01% ukupnih planiranih ulaganja), dok je realizovano **6.203.624,55 €** ili 87,5%. IPA sredstva su planirana u iznosu od **4.903.002,98 €** (2,08% ukupnih planiranih ulaganja), od čega je realizovano 42,7% ili **2.093.476,70 €**.

II INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU STRATEŠKIH/OPERATIVNIH CILJEVA

1. Opšti pregled

Realizacija Akcionog plana za sprovođenje industrijske politike 2021-2022.g. za 2021.godinu je na liniji EU nalaza i komunikacija, kao i preporuka ključnih krovnih strateških dokumenata, sa posebnim naglaskom na realizaciju investicija u sektorima energetike i saobraćaja, podsticanju investicija u modernizaciju prerađivačke industrije, realizaciji kreditne podrške za investicije, obrtna sredstva i likvidnost, unapređenje inovativnosti, saradnje privrede i nauke, potrebi uspostavljanja sinergije sa projektima u prioritetnim oblastima pametne specijalizacije, zatim razvoju ljudskog kapitala kroz jačanje kompetencija i vještina, veću mobilnost radne snage, zapošljavanje i otvaranje novih radnih mjesta u industriji. Podrška razvoju zelene, klimatski neutralne ekonomije i razvoj cirkularne industrije, podsticanje digitalne transformacije preduzeća, unapređenje pristupa tržištu kroz ispunjavanje standarda za unapređenje proizvodnje i izvoza je takođe od posebnog značaja za razvoj održive i izvozno orijentisane industrije i u skladu sa relevantnim EU politikama i preporukama.

S tim u vezi, u kontekstu dodatnog usaglašavanja sa EU komunikacijama „Nova industrijska strategija za Evropu“ (COM 102/2020, 350/2021), u segmentu digitalizacije donošenjem Strategije digitalne transformacije Crne Gore 2022-2026 sa Akcionim planom za 2022-2023, stvoren je razvojni okvir kojim se definišu preduslovi i inicijative potrebne za brzu adaptaciju u sve kompleksnije digitalno okruženje i proaktivan razvoj digitalne Crne Gore. U pogledu izazova u digitalnoj transformaciji fokus je na aktivnostima unapređenja kapaciteta i sposobnosti za digitalnu transformaciju, kao i jačanja digitalne svijesti društva i digitalne konkurentnosti ICT sektora.

Dodatno, u najvažnijim segmentima koji se odnose na transformaciju ka zelenoj, cirkularnoj ekonomiji, kao i Akcionim planom za Zelenu Agendu, stvoreni su preduslovi za izradu Strategije cirkularne ekonomije koja će adresirati potencijalne oblasti za dalje unapređenje i podsticanje konkurentnosti uz optimizaciju postojećih resursa, stvaranje novih radnih mjesta i uspostavljanje sistema održivog ekonomskog rasta i razvoja.

U procesu utvrđivanja i same realizacije Akcionog plana 2021-2022.godine, poseban fokus je na horizontalnom usaglašavanju Industrijske politike sa drugim relevantnim krovnim nacionalnim strategijama. Sa aspekta povezanosti Industrijske politike sa brojnim strateškim i tematskim dokumentima i politikama, na način da Industrijska politika podrži razvoj međusobno povezanih sektora kao što su energetika, saobraćaj i informaciono-komunikacione tehnologije, preduzetništvo, inovacije, obrazovanje, regionalni razvoj, i drugih koji imaju uticaja na konkurentnost industrije, u procesu usklađivanja i sprovođenja politike prisutan je veliki broj uključenih aktera na nivou svih relevantnih institucija javnog sektora uz participiranje predstavnika privatnog sektora i donatora.

U procesu implementacije i obezbjeđenja intenzivnije saradnje na realizaciji aktivnosti Akcionog plana za Industrijsku politiku za period 2021-2022 i Operativnog programa za implementaciju S3 2021-2024 u kontinuitetu su se odvijale konsultacije i sinhronizovane aktivnosti Koordinacionog tijela za sprovođenje Industrijske politike i

Strategije pametne specijalizacije. Dodatno, u skladu sa S3 Nacionalnim implementacionim okvirom i realizacijom aktivnosti koje su definisane Strategijom pametne specijalizacije, odnosno Operativnim programom za implementaciju Strategije S3 za period 2021-2024, formirana je Međuinstitucionalna S3 grupa - upravljačko-koodinaciono tijelo međuinstitucionalne saradnje, čime se i dodatno doprinosi uspostavljanju potrebnog umrežavanja sa prioritetima srodnih strateških dokumenata i njihove efikasnije implementacije.

Takođe, Smjernice za revitalizaciju i razvoj prerađivačke industrije, dokument usvojen 29.XII 2021.godine, koji definiše pet ključnih pravaca djelovanja za revitalizaciju i razvoj industrije, među kojima i investicije u tehnološku modernizaciju, zamjenu i proširenje proizvodnih kapaciteta u okviru prerađivačke industrije, a takođe i inovacije u cilju unapređenja konkurentnosti domaćih proizvoda, zahtijeva neophodnu sinergiju u kreiranju i implementaciji aktivnosti shodno utvrđenim strateškim prioritetima krovnih dokumenata. U tom smislu, putem podrške daljoj modernizaciji industrije i realizaciji aktivnosti u okviru prioriteta pametne specijalizacije kroz snažnije povezivanje industrijskog razvoja sa S3, nastoji se unaprijediti konkurentnost crnogorske privrede ulaganjem u inovativne projekte u prioritetnim sektorima, uz industrijsku revitalizaciju i modernizaciju.

Pored navedenog, kroz određene mjere Programa ekonomskih reformi u dijelu strukturnih reformskih oblasti razvoja sektora poljoprivrede, turizma, industrije, zelene tranzicije, istraživanja, razvoja i inovacija, poslovnog okruženja, digitalne transformacije nastoji se u mjeri mogućeg obezbijediti povezanost sa ključnim strateškim dokumentima koji pokrivaju sektorske politike i kompatibilne su sa horizontalnim strateškim dokumentima.

2. Napredak u ostvarivanju indikatora strateških ciljeva/ operativnih ciljeva

Sa aspekta ocjene napretka u postizanju operativnih ciljeva i pratećih indikatora učinka, imajući u vidu da su ciljne vrijednosti indikatora^[1] učinka Akcionim planom utvrđene za 2022.g., Izvještajem je radi sagledavanja trendova realizacije aktivnosti obuhvaćen pregled ostvarenja raspoloživih indikatora učinka^[2] i najreprezentativnijih indikatora rezultata u 2021.godini. Dodatno, imajući u vidu obuhvat perioda realizacije politike do 2023. godine i kontekst dugoročnog razvojnog okvira, kontinuirana realizacija godišnjih Akcionih planova i implementacija mjera doprinosi rastu najvažnijih ekonomskih pokazatelja za oblast industrije, što se može uočiti prikazom ostvarenja indikatora uticaja koji bilježe pozitivne trendove i slijede u nastavku:

- **povećanje broja zaposlenih u sektoru industrije (B-E) za oko 5,6%** - 21.150 zaposlenih u 2021.godini u poređenju sa 20.027 zaposlenih u 2020. godinu;
- **povećanje broja zaposlenih u sektoru prerađivačke industrije (sektor C) za oko 4,19%** - 11.735 zaposlenih u 2021. godini u poređenju sa 11.263 zaposlenih u 2020. godini;
- **povećanje učešća izvoza sektora industrije u ukupnom izvozu za oko 20%**- izvoz B-E u 2021.godini iznosio je 431.086.493 € u odnosu na izvoz 2020.godinu 359.836.958 €;
- **povećanje učešća sektora prerađivačke industrije u BDV (izražen u stalnim cijenama)** - u 2020^[3] je iznosio 4,89 % što predstavlja porast sa 4,63% u 2019. godini;
- **rast vrijednosti dodijeljenih kredita privrednim društvima u privatnom vlasništvu (CBCG)**- u 2021.g. je iznosio 1.124.743 hilj €, što predstavlja rast od 4,02% u odnosu na 2020. godinu;
- **rast učešća ICT u BDP u 2020.g. 4,1 % (Monstat)** u odnosu na 3,7% (2019).

Strateški cilj 1: Unapređenje infrastrukture i poslovnog ambijenta za efikasniji industrijski razvoj

U realizaciji prvog strateškog cilja od ukupno planiranih 119,75 mil € uloženo je 97,56 mil €, što čini 81,47 % realizacije.

Izazovi koji su prepoznati u okviru prvog operativnog cilja **unapređenje i dalji razvoj energetske i saobraćajne infrastrukture (OC 1.1.)** odnose se na nedovoljno razvijenu energetska i saobraćajnu infrastrukturu za industrijski

^[1] U skladu sa Metodologijom osvrta na vrijednosti indikatora obavezan je za izvještaje za godinu za koju je postavljena prelazna vrijednost u skladu sa čim je Izvještaj o realizaciji Akcionog plana 2019-2020.godine obuhvatio detaljan pregled ostvarenja indikatora učinka na kraju druge godine implementacije strateškog dokumenta, odnosno u okviru Izvještaja o realizaciji Akcionog plana za sprovođenje Industrijske politike Crne Gore 2019-2023, za 2020. godinu.

^[2] Nijesu dostupni indikatori iz Izvještaja Svjetskog ekonomskog foruma (WEF-a) o globalnoj konkurentnosti, SME Policy Index-a o ispunjenosti politika za MSP, dok je Svjetska banka 2021.godini prestala sa objavljivanjem Izvještaja Svjetske banke o lakoći poslovanja, zatim Statistika istraživanja i razvoja za 2020. godinu, EGD Index, itd.

^[3] Podaci su prikazani za 2020.g., u skladu sa objavljivanjem podataka Uprave za statistiku, koji su dostupni krajem III Q tekuće godine za prethodnu.

razvoj. U cilju rješavanja navedenog izazova nastavljeno je sa rekonstrukcijom i modernizacijom HE Piva i Perućica uz nešto sporiju dinamiku realizacije u odnosu na plan usljed posljedica izazvanih pandemijom COVID 19, usljed čega je i zabilježen stepen ostvarenosti realizacije na nivou od 50%. U dijelu aktivnosti na projektu ekološke rekonstrukcije Termoelektrane Pljevlja, usljed određenih nedostataka tehničkog rješenja DeNOX sistema, radilo se na izradi novog tehničkog rješenja, što je uticalo na usporavanje realizacije projekta i ostvarenja planiranih investicija, a nakon čijeg konačnog definisanja će se projekat nastaviti u punom kapacitetu, shodno planu. U pogledu aktivnosti revitalizacije malih HE, završetkom rekonstrukcije i izgradnje, puštene su u rad obje mHE „Slap Zete“ i „Glava Zete“, čime je završena realizacija projekta. Urađeni su Idejni projekti za rekonstrukciju svih 5 mHE u vlasništvu EPCG, dobijeno je pozitivno mišljenje za njihovu reviziju i objavljen tender za rekonstrukciju 2 mHE. Usljed posljedica izazvanih pandemijom COVID 19 rok za realizaciju dijela aktivnosti je prenesen za 2022. godinu, što ujedno predstavlja izazov u dostizanju postavljenih ciljeva na nivou planiranog razvoja energetske infrastrukture. U pogledu novih energetskih infrastrukturnih kapaciteta, od planiranih aktivnosti na izgradnji 9 mHE tokom 2021.g. završene su aktivnosti i otpočela proizvodnja kod 4 mHE⁴, za 3 mHE raskinut je ugovor o koncesiji, dok je za preostale 2 mHE koje su bile planirane da počnu sa proizvodnjom u 2021. godini, produžen rok za izgradnju. Na planu izgradnje novih energetskih kapaciteta na bazi obnovljivih izvora energije, došlo je do kašnjenja u donošenju planskog dokumenta za izgradnju VE "Brajčići". Aktivnosti na planu izgradnje solarnih elektrana su djelimično realizovane, na način da su sprovedene aktivnosti na izradi tenderske dokumentacije za SE „Velje brdo“, i za potrebe realizacije projekta SE "Briska gora" donijeta Odluka o izradi planskog dokumenta krajem 2021.g. Nastavljeno je sa realizacijom prioriternih infrastrukturnih projekata kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir (WBIF). U okviru projekta Italija-CG-SRB-BiH Energetska interkonekcija, iz sopstvenih sredstava CGES uloženo je 4,53 mil.€, uz sporiju dinamiku realizacije zbog sporova. Za implementaciju projekta ŽICG - Signalizacija i rekonstrukcija mostova na željezničkoj pruzi Bar-Vrbnica, u 2021.g. je iz WBIF finansirano 5,41 mil. €, uz sopstvena sredstva sektora u iznosu 3,82 mil. €.

Prepoznati izazovi u pogledu razvoja ICT infrastrukture adresirani su u okviru operativnog cilja- **unapređenje ICT infrastrukture za rast konkurentnosti preduzeća (OC 1.2.)**, kroz realizaciju I faze projekta „Razvoj infrastrukture za širokopojasni pristup internetu u Crnoj Gori“ sa Jedinstvene liste prioriternih infrastrukturnih projekata u sektoru Digitalne infrastrukture, čime se obezbjeđuje izgradnja adekvatne infrastrukture za brz i siguran internet do svih domaćinstava/privrednih subjekata. Realizovano je planirano povećanje % preduzeća koja imaju pristup internetu velikih brzina, uz kontinuiran porast broja preduzeća koja imaju pristup mrežama nove generacije sa brzinama većim od 30 Mbps, na nivou od 60,3% na kraju 2021.g. U primjere pozitivne prakse izdvajamo znatno veći obim realizovanih investicija u odnosu na plan, sa povećanjem od preko 100 %, zahvaljujući povećanim investicionim ulaganjima operatora elektronskih komunikacija u razvoj elektronskih komunikacionih mreža. Unaprijeđen je portal otvorenih podataka(www.data.gov.me), kroz uspostavljanje novih funkcionalnosti u vezi pristupačnosti i integriteta sa EU portalom, koji su rezultirali povećanjem broja objavljenih data setova na Portalu na 192 dataseta u 2021. godini, što predstavlja povećanje od 56 % u poređenju sa planom za 2022.godinu za 30%.

U pogledu prepoznatog izazova nedovoljnog nivoa efikasne valorizacije raspoloživih sirovina, realizovane su aktivnosti koje su doprinijele ostvarenju **(OC 1.3.) podsticanje održivog upravljanja resursima**, i u toku izvještajne godine proizvedena je količina energetskih mineralnih sirovina, veća u odnosu na ciljnu za nepunih 1%, odnosno za preko 13% kod nemetalčnih mineralnih sirovina, što možemo smatrati primjerom pozitivne prakse ostvarenja realizovanih aktivnosti. Na planu proizvodnje metalčnih mineralnih sirovina zabilježen je pad za oko 10%, uz povećanje proizvodnje olovo-cinkove rude i smanjenje proizvodnje crvenih boksita. Realizovane investicije iznose oko 65% od planiranih što nije imalo značajniji uticaj na proizvodnju u rudarskom sektoru, posebno uz činjenicu da su u 2020. godini usljed pandemije COVID mnoge djelatnosti bile ugrožene, dok rudarstvo nije zabilježilo obustavu proizvodnje, a broj ugovora o koncesijama za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju čvrstih mineralnih sirovina ostao je na nivou prethodne godine- 52 ugovora. U pogledu prepoznatog izazova niskog nivoa resursne efikasnosti, na planu unapređenja ponude drvne sirovine sa ciljem njene bolje dostupnosti za drvoprerađivače, zbog kašnjenja izvođača radova na izradi Programa gazdovanja šumama aktivnost nije u cjelosti realizovana u skladu sa Planom i imaće svoje refleksije na dostizanje utvrđenog plana za naredni period.

Izazovi koji su prepoznati na nivou četvrtog operativnog cilja ogledaju se u nedovoljnom nivou usklađenosti tržišta rada i tržišta obrazovanja. U cilju rješavanja navedenog izazova realizovane su aktivnosti koje su doprinijele razvoju

⁴ Izgrađene 4 mHE koje su otpočele proizvodnju u toku 2021. godine realizovane su na osnovu prethodno zaključenih ugovora o koncesiji (4 ugovora zaključena u periodu od 2017.- 2019. godine).

Ljudskog kapitala kroz obrazovanje i sticanje vještina za konkurentnost industrije u skladu sa potrebama tržišta rada (OC 1.4.), na kom planu je urađeno i usvojeno 20 standarda zanimanja (5 standarda zanimanja iz oblasti građevinarstva, 9 standarda zanimanja iz oblasti inženjerstva i proizvodnih tehnologija i 6 standarda zanimanja iz oblasti prerađivačke industrije). Urađeno i usvojeno 8 obrazovnih programa (3 obrazovna programa nivoa IV1 i 5 obrazovnih programa nivoa III) iz oblasti inženjerstva, građevinarstva i prerađivačke industrije. U okviru uspješno realizovanih aktivnosti, u sklopu dualnog obrazovanja i praktične nastavke, obuku kod poslodavaca prošlo je 16 nastavnika, dok je u školskoj 2021/22 godini, 760 učenika uključeno u dualni sistem obrazovanja, a 85% stručnih škola realizovalo praktičnu nastavu kod poslodavaca, a takođe je u dijelu visokog obrazovanja 1366 studenata upisano na studijske programe iz oblasti prirodnih i tehničkih nauka, u okviru kojih je 30% organizovana praktična nastava. Programi obrazovanja i osposobljavanja odraslih za sticanje stručnih kvalifikacija i sticanje ključnih vještina su organizovani, ali u manjem obimu (za 58 nezaposlenih lica koja se pripremaju za zapošljavanje u sektoru industrije), zbog kašnjenja u donošenju Budžeta. Iz istih razloga je organizovana jedna obuka za podsticaj preduzetništva, dok je od strane PKCG, UPCG i MBA organizovano ukupno 93 programa obuke, tematskih događaja i okruglih stolova.

U dijelu prepoznatog izazova neophodnosti daljeg unapređenja regulatornog okvira i ukupnog poslovnog okruženja i on-line pristupa javnim servisima, preduzete su aktivnosti u okviru **(OC 1.5.) unapređenje regulatornog okvira i poslovnog ambijenta**, na planu uspostavljanja sistema za elektronsko plaćanje administrativnih taksi i nastavljeno sa administrativnim aktivnostima na unapređenju portala eUprave. Djelimično su realizovane aktivnosti kroz unapređenje portala eUprave, omogućeno je plaćanje Uvjerenja iz kaznene evidencije, odrađeno testiranje plaćanja usluge, dok u cilju potpune realizacije aktivnosti početkom 2022.g. potpisan ugovor sa bankama i slijedi otpočinjanje produkcije. U dijelu smanjenja administrativnih opterećenja za osnivanje biznisa, omogućeno je podnošenje dokumentacije elektronskim putem koja se odnosi na promjenu podataka, prvenstveno kontakt informacija, pretežne djelatnosti i adrese privrednog subjekta, kao i omogućeno elektronsko potpisivanje rješenja o registraciji, kroz jedinstvenu informacionu bazu podataka, uz istovremeno dostavljanje i putem pošte. U toku je nadograđivanje ove usluge, u smislu proširenja vrsta promjena koje se mogu online izvršiti i svakako predstavlja izazov za dalje sprovođenje i dostizanje ciljeva za online registraciju svih privrednih subjekata i online plaćanje administrativnih i drugih taksi.

Na planu pojednostavljenja procesa izdavanja biznis licenci od strane državnih organa i organa državne uprave (e-licence), usljed neažuriranja informacija o uslugama na portalu e-uprave od strane nadležnih institucija, pojedine su privremeno povučene, što je uslovalo nešto manji broj licenci na kraju 2021.godine a samim tim i neophodnost da se u daljem periodu sprovodi pravovremeno ažuriranje.

Na planu uvođenja jedinstvenog informacionog sistema u oblasti planiranja i izgradnje objekata, usljed prolongiranja procedure izbora dobavljača, kasnilo se sa procesom izbora najpovoljnije ponude, koja je realizovana krajem 2021.godine i ista predstavlja preduslov za sprovođenje daljih aktivnosti na izradi informacionog sistema.

Strateški cilj 2: Unapređenje investicija i finansija za modernizaciju industrije

U okviru drugog strateškog cilja realizovano je 76,5 mil.€ što čini 86,79% realizacije u odnosu na planirani iznos od 88,08 mil.

Izazovi koji su prepoznati u okviru prvog operativnog cilja odnose se na nedovoljnu usklađenost raspoloživih finansijskih instrumenata sa potrebama preduzeća. U cilju rešavanja navedenog izazova realizovane su aktivnosti koje su doprinijele **unapređenju pristupa finansiranju za konkurentna i inovativna preduzeća (OC 2.1.)**. Najveći iznos utrošenih sredstava za realizaciju aktivnosti je opredijeljen od strane IRFCG i to 73,64 mil. €⁵, što predstavlja i primjer dobre prakse imajući u vidu ostvarene rezultate. Za segment kreditne podrške za razvoj 145 privrednih subjekata u prioritetnim oblastima industrije i sektorima koji podržavaju industrijski razvoj opredijeljeno je 48,14 mil. €, što je za 17% više u odnosu na planirano, od čega se na sektore⁶ B-E odnosi – 21,5 mil. €, sektor F – 3,5 mil. €, sektor H – 2,72 mil. €, sektor I – 17,28 mil. € i sektor J – 3,11 mil. €. Za podsticaj likvidnosti u vidu 33 faktoring aranžmana odobreno je 25,48 mil. €. Za održavanje likvidnosti i očuvanje radnih mjesta u toku pandemije COVID 19, IRFCG je odobrio 28 kredita u vrijednosti od 1,9 mil. €. Programom grantova za samozapošljavanje koji se realizuju uz podršku IPA sredstava, u sektoru industrije finansiran je 41 projekat, ukupnom iznosu od 0,304 mil. €, uz otvaranje 41 novog radnog mjesta. U dijelu aktivnosti za podršku malim ulaganjima (u fokusu mladi, žene i

⁵ Finansijska podrška IRFCG koja uključuje kredite, faktoring i garancije.

⁶ B - Vađenje rude i kamena, C -Prerađivačka industrija, D - Snabdijevanje električnom energijom E - Snabdijevanje vodom, F - Građevinarstvo, H - Saobraćaj i skladištenje, I - Usluge pružanja smještaja i ishrane, J - Informisanje i komunikacije

zanatlije) u okviru Programa za unapređenje konkurentnosti za 2021. godinu, odobreno je 0,569 mil.€, za 127 preduzetnika/privrednih društava.

Kako bi se odgovorilo na izazov za potrebu veće implementacije novih finansijskih instrumenata, u segmentu **kreiranja regulatornog okvira i implementacija novih finansijskih instrumenata (OC 2.2.)**, realizovan je instrument COSME garancija za 31 preduzeće u iznosu od 2,8 mil. € i nastavljeno je sa realizacijom ulaganja u ENIF fond za podršku inovativnim i brzorastućim preduzećima za ulaganje u vlasnički kapital.

Nedovoljan nivo investicija u prioritetnim sektorima za modernizaciju industrije je u okviru **(OC 2.3.) podsticanje investicija u modernizaciju prerađivačke industrije**, adresiran realizovanim aktivnostima bespovratne podrške u okviru IPARD-a i programa državne pomoći za nabavku proizvodne opreme. U toku 2021. godine je, usljed rasta cijena građevinskog materijala, mehanizacije i opreme, došlo do usporene realizacije investicija, pa je isplaćeno 7 korisnika u okviru IPARD II mjera 3. Vrijednost realizovanih investicija je u iznosu od 1,27 mil. €, a ugovoreno je i novih 19 korisnika. Na osnovu Uredbe o podsticanju direktnih investicija od ugovora potpisanih 2019. godine, 2 korisnika su u potpunosti realizovala planirane investicije i isplaćeni su u iznosu od 0,128 mil. €. Po osnovu Javnog poziva iz 2020. godine potpisan je 1 Ugovor i nastavljeno sa implementacijom započetih investicionih projekata za 6 preduzeća iz 2019.g. i otvorena 24 radna mjesta po osnovu Ugovora iz 2020. godine uz zadržavanje 379 radnih mjesta. U dijelu modernizacije sektora prerađivačke industrije za nabavku opreme odobreno je 9 projekata i isplaćeno 0,369 mil. € bespovratne podrške. Za programsku liniju za podsticaj proizvodnih procesa iz 2020. godine, za 2 korisnika su isplaćene subvencije u iznosu od 0,161 mil. €. Navedeni projekti dodjele sredstava bespovratne podrške su primjer dobre prakse koji su se realizovali u okviru Programa za unapređenje konkurentnosti za 2021. godinu, sa ciljem povećanja investicija u osnovna sredstva i jačanja konkurentnosti preduzeća iz sektora prerađivačke industrije.

Strateški cilj 3: Podsticanje inovacija, transfera tehnologije i razvoja preduzetništva,

Za realizaciju trećeg strateškog cilja investirano je 22,86 mil. € u odnosu na planiranih 26,34 mil. €, što predstavlja 86,79% realizacije.

U dijelu **razvoja inovacione infrastrukture u skladu sa potrebama preduzeća (OC 3.1.)**, realizovane su aktivnosti kako bi se odgovorilo na izazov koji se odnosi na potrebu širenja i usklađivanja inovacione infrastrukture u cilju unapređenja inovacionog ekosistema i inovativnosti preduzeća. S tim u vezi, u 2021. godini su u okviru IPC Tehnopolis razvijena 2 infrastrukturna segmenta, organizovano je 127 događaja, razvijeno 5 programa podrške i podržano 6 inovatora. Realizovane su I i II godina istraživanja u okviru dva Centra izvrsnosti (CEBIMER i FoodHub), za što je uloženo 0,55 mil.€. Formiran je Savjet za inovacije i pametnu specijalizaciju i uspostavljen je Fond za inovacije Crne Gore kao jedan od najkrupnijih i najznačajnijih iskoraka u politici inovacija u 2021. godini, kao primjeri dobre prakse za usmjeravanje ka jačanju inovativnosti i pametne specijalizacije.

Nedovoljna saradnja privrede i nauke i ulaganje u inovacije, kao izazov i s tim u vezi **unapređenje inovacionih aktivnosti kroz saradnju naučno-istraživačkih institucija i preduzeća (OC 3.2.)** se sprovodi: realizacijom 8 projekata podrške inovativnih grantova u partnerstvu sa privredom, organizovanjem 10 novih startupova, uključivanjem 22 startup tima u predakceleracijske programe. Osim navedenog, u dijelu inovativnih projekata grant šema koje se finansiraju kroz IPA a realizovana su 4 projekta, dok će se preostalih 9 projekata finalizovati do kraja II kvartala 2022. godine. Posebno se kao dobra praksa izdvaja realizacija inovativnih grantova podrške za uspostavljanje partnerstava privrede i nauke, kao i jačanje kapaciteta i apliciranje u okviru projekata EU fondova. U 2021. je nastavljena Implementacija 8 tekućih EUREKA projekata, odobrene su dvije Horizont Evropa projektne aplikacije. Predata je EEN aplikacija u okviru novog programa Single Market Programme (raniji COSME program), čija evaluacija je pozitivno ocijenjena početkom 2022. Usljed produžetka COVID 19 pandemije, mnogi planirani događaji su otkazani, pa je realizovana 1 obuka u okviru COSME, 2 Horizont Evropa info dana, 1 Horizont Evropa obuka, organizovana su 2 webinar za NCP.

Izazov koji je prepoznat kao nedovoljna institucionalna i mentorska podrška razvoju preduzetništva, a u cilju **razvoja institucionalne infrastrukture i usluga podrške za razvoj preduzetništva (OC 3.3.)**, rješava se realizacijom aktivnosti pružanja usluga podrške od strane biznis centara Bar i Berane, koji su pružili ukupno 39 konsultantskih usluga, 40 usluga podrške stanarima inkubatora, primljena su i 3 nova stanara. Sprovedene su i obuke u okviru Centra kompetencija PG (Birzimum Hub) na način što se broj polaznika prilagodio važećim epidemiološkim mjerama. Usluge mentoringa su koristila 6 preduzeća. U toku 2021.godine, intenzivirane su aktivnosti na oživljavanju zanatstva obezbjeđenjem uslova za adekvatno funkcionisanje JU Zanatske komore, kao krovne institucije za zaštitu i unapređenje zanata i zastupanje zajedničkih interesa zanatlija. Kreiran je i Akcioni plan za unapređenje stanja u oblasti zanatstva i definisane aktivnosti i inicijative za realizaciju daljih aktivnosti na izmjeni

zakonskog okvira i njegovog usklađivanja sa relevantnim EU propisima. Omogućena je i finansijska podrška zanatlijama za nabavku opreme potrebne za obavljanje djelatnosti.

U dijelu aktivnosti na razvoju i implementaciji programa i projekata u oblastima **podsticanja razvoja zelene ekonomije (OC 3.4.)**, odgovara se na izazov nedovoljnog prepoznavanja važnosti koncepta cirkularne i niskokarbonske ekonomije. Aktivnosti Eko fonda se smatraju primjerom dobre prakse za realizaciju konkretnih aktivnosti programa i projekata podrške u ovoj oblasti. S tim u vezi, u martu 2021.god. potpisan je opšti Memorandum o saradnji između Eko-fonda i Ministarstva kapitalnih investicija, dok je izostalo potpisivanje Sporazuma o konkretnim programskim i projektnim aktivnostima u vezi sa čim je neophodno intenzivirati aktivnosti u dijelu razvoja programa i projekata energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije. Kroz sprovedeni javni konkurs Eko fonda subvencionisana je nabavka električnih i hibridnih vozila u iznosu od 100.000 € i nabavka i ugradnja fotonaponskih sistema za privredu/poljoprivredu u iznosu od 88.404 € u saradnji sa UNDP, sa 5 subvencionisanih fotonaponskih sistema, uz očekivano smanjenje emisije CO₂ na godišnjem nivou od 209 t. Eko fond je u izvještajnom periodu intenzivirao aktivnosti u vezi ostvarivanja saradnje o realizaciji projekata sa Zelenim fondom Slovenije, međutim sam proces je znatno usporen usljed promjena u strukturi u okviru ministarstava Republike Slovenije. U sklopu aktivnosti na saniranju i remedijaciji deponija industrijskog otpada, nastavljeno je sa izvozom grita sa lokacije brodogradilišta Bijela, završeni su radovi na remedijaciji flotacionog jalovišta „Gradac“ i na deponiji pepela i šljake „Maljevac“. Završen je ugovoreni posao dekontaminacije opreme sa niskim stepenom kontaminacije (oko 80 t) i odlaganja visoko kontaminirane PCB opreme i otpada (odloženo je 224,76 t). U okviru programske podrške za razvoj cirkularne ekonomije, kašnjenje početka realizacije programa je uslovalo nemogućnost boljeg odziva aplikantata što je rezultiralo samo 1 odobrenom prijavom u 2021.godine.

Posebno je prepoznata potreba za diverzifikacijom i s tim u vezi aktivnosti podrške **diverzifikaciji ponude industrijskog sektora u regionalnom kontekstu (OC 3.5.)**, se realizuju u okviru Javnog poziva za Mjeru 7 „Diverzifikacija ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima“ koji je raspisan u junu 2021. godine, u okviru istog je pristiglo 102 zahtjeva za podršku. Dalje, u sklopu realizacije Programa podsticajnih mjera u oblasti turizma aktivnosti su realizovane u punom kapacitetu na znatno većem nivou od planiranog i održanih 286 manifestacija u organizaciji LTO, pri čemu je podrška kroz Program opredijeljena za 67 projekata, između ostalih i manifestacije za realizaciju u 2021.godini. U dijelu diverzifikacije turističke ponude na Sjeveru Crne Gore, preko Uprave javnih radova realizovani su radovi na svim lokacijama skijališta u vrijednosti od 8,7 mil. €, pri čemu su najintenzivniji radovi izvođeni na izgradnji žičare K7 u sklopu Ski centra “Kolašin 1600” i stavljanjem u funkciju početkom 2022.godine.

Izazov koji se odnosi na potrebu **podsticanja digitalne transformacije preduzeća (OC 3.6.)** je prepoznat kao posebno važan i s tim u vezi je u okviru Programske linije za digitalnu transformaciju preduzeća, odobrena bespovratna podrška za 16 preduzeća u iznosu od 0,095 mil. €. Promocija i obezbjeđenje savjetodavne podrške za unapređenje biznisa primjenom digitalizacije je realizovano organizacijom relevantnih događaja od strane PKCG i UPCG. Sprovedena je anketa za 100 preduzeća na temu digitalizacije i donijete su preporuke.

Strateški cilj 4: Unapređenje pristupa tržištu

Za potrebe realizacije četvrtog strateškog cilja, u odnosu na planiranih 1,064 mil. €, utrošeno je oko 0,188 mil. €, što predstavlja stepen realizacije utrošenih sredstava na nivou 17,74% u odnosu na plan. Na veoma nizak stepen ostvarenja, posmatrano u finansijskom smislu, dominantno je uticala nerealizacija aktivnosti uspostavljanja novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema NCTS.

Izazovi koji su prepoznati u okviru prvog operativnog cilja odnose se na pojednostavljenje procedura u procesu trgovine i smanjenje troškova poslovanja za izvoznike uz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja. U cilju rješavanja navedenog izazova realizovane su aktivnosti koje su doprinijele **pojednostavljenju trgovinskih procedura i smanjenje tehničkih barijera trgovine (OC 4.1.)**, u dijelu implementiranja procedura pojednostavljenog i ubrzanog puštanja roba kroz implementaciju programa ovlašćenih privrednih subjekata (OPS). Kao uspješan primjer pozitivne prakse, jednom novom privrednom subjektu je dodijeljen status ovlašćenog privrednog subjekta za carinska pojednostavljenja i sigurnost i zaštitu u skladu sa najvišim standardima u oblasti saradnje i partnerstva između carine i biznis zajednice. Nastavljeno je sa realizacijom aktivnosti koje u kontinuitetu doprinose unapređenju konkurentnosti privrednih subjekata kroz implementaciju programske linije za uvođenje međunarodnih standarda, uz ipak nešto manji broj podržanih preduzeća od planiranog broja (34 preduzeća u iznosu od 114.785,00 €) usljed kašnjenja u lansiranju Programu i kraćeg vremenskog trajanja. U dijelu podsticanja uvođenja i sertifikacije sistema upravljanja kvalitetom i bezbjednosti hrane, kao i uključivanja poljoprivrednih proizvođača u registrovane šeme kvaliteta (Agrobudžet), 10 proizvođača podržano za sisteme upravljanja

kvalitetom i bezbjednošću hrane, a takođe je finansijski podržano 1 proizvođačka grupa i 33 analize kvaliteta proizvoda. Na planu izrade informacionog sistema u šumarstvu, pripremljena je projektna dokumentacija sa tehničkom specifikacijom za šumarski sektor (MPŠV i Uprava za šume).

U cilju daljeg jačanja sistema infrastrukture kvaliteta, broj harmonizovanih tehničkih propisa u oblastima vezanim za industriju je na nivou plana-20 tehničkih propisa. Tokom 2021. godine nastavljeno je sa aktivnostima u oblasti kodifikacije i osiguranja kvaliteta proizvoda za potrebe odbrane, gdje je 17 novih kompanija dobilo NCAGE kod i kodifikacijom 69 novih proizvoda crnogorskih proizvođača, čime se stiče preduslov za nastup na NATO tenderima.

Na planu **unapređenja povezivanja u klustere i međunarodne lance vrijednosti (OC 4.2.)**, finalizovan je Program za razvoj klastera u Crnoj Gori za period 2022-2024, kao novi strateški okvir, i kao takav inkorporiran u Operativni program za implementaciju Strategije pametne specijalizacije 2021-2024. godine.

Izazovi prepoznati u okviru operativnog cilja **(OC 4.3.) jačanje izvoznih performansi preduzeća** odnose se na potrebu dalje podrške za bolji pristup i internacionalizaciju preduzeća i njihove veće uključenosti na tržište EU. U cilju rješavanja izazova nastavljeno je sa intenzivnim aktivnostima jačanja ekonomske diplomatije u funkciji uspostavljanja kontakata sa potencijalnim poslovnim partnerima i povećanje izvoza, putem primljenih i obrađenih zahtjeva za tržišnim informacijama, većim stepenom informisanosti o sajmovima, poslovnim forumima, privredno-turističkim skupovima u državi i inostranstvu s ciljem promocije, kao i održanim prezentacijama o investicionim potencijalima za strana diplomatsko konzularna predstavništva u Crnoj Gori.

U dijelu aktivnosti podsticanja internacionalizacije domaćih kompanija putem aktivnosti EEN mreže kao primjera uspješnog korišćenja raspoloživih EU programa u okviru mjera rane integracije, u kontinuitetu su se odvijale aktivnosti kroz pružanje savjetodavnih usluga, organizaciju poslovnih foruma i B2B sastanaka, sajмова, kao i zaključivanje ugovora o poslovnoj saradnji.

III TABELA ZA IZVJEŠTAVANJE (ZA 2021. GODINU)

STRATEŠKI CILJ 1. UNAPREĐENJE INFRASTRUKTURE I POSLOVNOG AMBIJENTA ZA EFIKASNIJI INDUSTRIJSKI RAZVOJ										
Operativni cilj 1.1. Unapređenje i dalji razvoj energetske i saobraćajne infrastrukture										
Indikator učinka Instalisana snaga kapaciteta energetskog sektora			Početna vrijednost 2020 1.047,07 MW			Ciljna vrijednost 2022 1.050,00 MW			Ostvarena vrijednost 2021 1.050,85 MW	
Indikator učinka Indeks globalne konkurentnosti-stub 2 -Infrastruktura			Početna vrijednost 2020 GCI 2020 (posljednji raspoloživi podaci za 2019 - Rang 83/141)			Ciljna vrijednost 2022 Rang 80			Ostvarena vrijednost 2021 /	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1.1.	Indikator rezultata za period 2021-2022	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja ⁷	Preporuke za naredni period sprovođenja
1.1.1. Revitalizovati postojeće energetske infrastrukturne kapacitete	<p>IO 1: Revitalizovana hidroelektrana Piva/stepen ostvarenosti investiranja u revitalizaciju</p> <p>Početna vrijednost 2020: Stepennostvarenosti investiranja u revitalizaciju je 37% u odnosu na plan za 2020.g./58% u odnosu na plan 2019-2023.</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: Remont agregata A3 /1.859.434 €/ Rekonstrukcija i modernizacija agregata A3, rekonstrukcija 35KV i 10KV postrojenja /2,608,146 €/ Stepennostvarenosti investiranja u revitalizaciju 80% u odnosu na plan 2019-2023.</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Remont agregata A3, kao i</p>	Vodeća institucija: Ministarstvo kapitalnih investicija Ključni partner: EPCG sa izvođačem, JV Litostroj Power iz Slovenije i ABB iz Italije	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		Usljed posljedica izazvanih pandemijom COVID 19 aktivnost nije realizovana u skladu sa planom. Novi rok 2022. godina.	4.467.580 €	2.284.227 €	Javni sektor (dio sredstava obezbijeden je kroz kreditni aranžman sa KfW bankom)	Nastavak aktivnosti na realizaciji projekta.

⁷ Sredstva javnog sektora odnose se na sredstva lokalnih samouprava, javnih institucija, uključujući preduzeća u većinskom državnom vlasništvu.

<p>rekonstrukcija agregata A3. Rekonstrukcija 35KV i 10KV postrojenja. Stepen ostvarenosti u odnosu na planirani budžet za 2021. godinu je 51%.</p> <p>IO 2: Revitalizovana hidroelektrana Perućica/stepen ostvarenosti investiranja u revitalizaciju</p> <p>Početna vrijednost 2020: Završena revitalizacija generatora G3 i G6-Stepen ostvarenosti investiranja je 58%. Zamijenjeni blok transformatori T1 i T2 - stepen ostvarenosti investiranja je 100%;Radovi na rekonstrukciji i modernizaciji HE Perućica-Faza II; Ugovoreni građevinski radovi na rekonstrukciji kanala Opačica i Moštanica sa završetkom za kraj 2023.g.</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: Revitalizacija generatora G1 i G2. Zamjena blok transformatora T3, T4 i T5. Aktivnosti oko tendera za projekat Rekonstrukcije elektromašinske opreme.</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Realizovane su aktivnosti prepreme tenderske dokumentacije. Dio planiranih aktivnosti je prenešen u 2022. godinu. Realizovane su aktivnosti</p>					<p>Usljed posljedica izazvanih pandemijom COVID 19 rok za realizaciju dijela aktivnosti je pomjeren za 2022. godinu.</p>	<p>13.479.419 €</p>	<p>5.744.630 €</p>	<p>Javni sektor (sredstva su obezbijedena kroz kreditni aranžman sa KfW bankom)</p>	<p>Nastavak aktivnosti na realizaciji projekta.</p>
---	--	--	--	--	--	---------------------	--------------------	---	---

<p>predviđene za 2021. godinu koje se odnose na rekonstrukciju kanala Opačica i Moštanica. Stepen ostvarenosti u odnosu na planirani budžet za 2021. godinu je 43%.</p> <p>IO 3: Prilagođen rad termoelektrane propisanim uslovima/stepen ostvarenosti investiranja u revitalizaciju</p> <p>Početna vrijednost 2020: Stepen ostvarenosti investiranja u odnosu na plan za 2020.g. je 49%.</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: Završetak i revizija Glavnog projekta ekološke rekonstrukcije bloka I TEP;početak radova na sistemima za DeSOx i DeNox.</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: U okviru aktivnosti na projektu ekološke rekonstrukcije realizovano je sljedeće: -Pregled dokumentacije i zatečenog stanja iz kojih je zaključeno da postoje određeni nedostaci tehničkog rješenja DeNOx sistema i da je potrebno definisati drugačije rješenje ovog procesa; -Tokom godine projektant je radio na izradi novog tehničkog rješenja ; -Kako su svi ostali procesni sistemi zavisili od konačnog</p>					<p>Usljed posljedica izazvanih pandemijom COVID 19 rok za realizaciju dijela aktivnosti je prenešen u 2022. godini.</p>	<p>13.300.000 €</p>	<p>/</p>	<p>EPCG</p>	<p>Nastavak aktivnosti na realizaciji projekta.</p>
---	--	--	--	--	---	---------------------	----------	-------------	---

<p>deifinsanja DeNOx sistema to je cijeli projekat bio na čekanju do konačnog definisanja DeNOx-a;</p> <p>-U decembru 2021., na osnovu odluke OD, EPCG je raspisala javni poziv za poslove Adaptacije kotla čija je ukupna vrijednost procijenjena na 15 mile;</p> <p>Postupak javne nabavke je u toku. Tokom 2021. nije bilo nikakvih izdvajanja sredstava kada je u pitanju projekat ekološke rekonstrukcije TE"Pljevlja".</p> <p>IO 4: Broj malih HE koje su revitalizovane/stepen ostvarenosti investiranja u revitalizaciju</p> <p>IO 4.1. Početna vrijednost 2020: Puštena u rad mHE „Slap Zete“, završene aktivnosti na mHE „Glava Zete“ / Stepen ostvarenosti investicije u odnosu na plan 2019-2023 je 100%.</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: Puštanje u rad mHE "Glava Zete", Završena izgradnja obje mHE/756.503 €</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Završena izgradnja i puštene u rad obje mHE. Stepen ostvarenosti u odnosu na planirani u odnosu na planirani budžet je 100%.</p> <p>IO 4.2. Početna vrijednost 2020:</p>	<p>Vodeća Institucija: EPCG</p> <p>Ključni partner: 1.Zeta Energy, ZRE Gdansk, Poljska; 2.SISTEM-MNE doo</p>				<p>Usljed posljedica izazvanih</p>	<p>1.620.000 €</p>	<p>29.420 €</p>	<p>Javni sektor</p>	<p>Nastavak aktivnosti na</p>
<p>756.503 €</p>					<p>756.503 €</p>		<p>Privatni sektor</p>		

	<p>Urađen idejni projekat za rekonstrukciju svih 5 mHE u vlasništvu EPCG/Stepen ostvarenosti investicije u odnosu na plan 2019-2023 je 17,04%.</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: Nastavak aktivnosti na rekonstrukciji mHE.</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Urađeni su Idejni projekti za rekonstrukciju svih 5 mHE, dobijeno pozitivno mišljenje za njihovu reviziju. Objavljen je tender za rekonstrukciju mHE Rijeka Crnojevića i mHE Podgor. Stepen ostvarenosti investicije za 2021. godinu je 1,8%.</p>					pandemijom COVID 19 rok za realizaciju dijela aktivnosti je prenešen za realizaciju za 2022. godinu.				realizaciji projekta.
<p>1.1.2. Izgraditi nove energetske infrastrukturne kapacitete</p>	<p>IO 1: Broj izgrađenih malih HE⁸</p> <p>Početna vrijednost 2020: Tokom 2020. godine 12 mHE je dobilo upotrebnu dozvolu. Vrijednost ukupnog ulaganja u mHE za 2020. godinu iznosi 5.395.926,30 €/Stepen ostvarenosti investiranja u odnosu na plan za 2020.g. je oko 67%.</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: 9 mHE/7.138.413€</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 4 mHE⁹/ 4.119.601,14€</p> <p>IO 2: Broj izgrađenih VE/stepen realizacije</p>	Vodeća Institucija: Ministarstvo kapitalnih investicija	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		<p>Za 3 mHE raskinut je ugovor o koncesiji, dok će za preostale 2 mHE koje su bile planirane da počnu sa proizvodnjom u 2021. godini, rok za izgradnju biti produžen u 2022. godini.</p> <p>Kašnjenje u</p>	7.138.413 €	4.119.601,14 €	Privatni sektor	Nastavak aktivnosti na realizaciji preostalih mHE na osnovu prethodno zaključenih ugovora o koncesiji.
							2.244.000 €	/	Privatni	Donošenje

⁸ U skladu sa strateškim opredeljenjem ograničena je dalja izgradnja novih mHE i aktivnosti navedene u AP podrazumijevaju projekte koji se realizuju na osnovu prethodno zaključenih ugovora o koncesiji i energetskih dozvola.

⁹ Izgrađene 4 mHE koje su otpočele proizvodnju u toku 2021.g. realizovane su na osnovu prethodno zaključenih ugovora o koncesiji (4 ugovora zaključena u periodu od 2017.- 2019. godine).

	<p>investicija u izgradnju VE Početna vrijednost 2020: Zaključen Ugovor o zakupu zemljišta za izgradnju VE „Brajici“ 25.8.2020.</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: Aktivnosti oko usvajanja planske dokumentacije /2.244.000 €</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Nije bilo ulaganja (sprovodile su se aktivnosti oko pripreme planske dokumentacije) IO 3: Broj izgrađenih solarnih elektrana Početna vrijednost 2020: Usaglašavanje prostorno planskih pretpostavki za realizaciju SE „Briska Gora“. Ciljna vrijednost 2021: Raspisivanje javnog poziva za izgradnju SE „Velje Brdo“. Za realizaciju projekta SE Briska gora- nastavak aktivnosti na izmjeni i dopuni prostorno-planske dokumentacije.</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Sprovedene su aktivnosti oko izrade tenderske dokumentacije, nakon čega će biti objavljen javni poziv za SE „Velje brdo“ / Vlada CG je krajem 2021. godine donijela odluku o izradi planskog dokumenta za potrebe realizacije projekta SE "Briska gora".</p>					<p>donošenju planskog dokumenta, usljed čega nije moguće precizno definisati novi rok za realizaciju.</p> <p>Aktivnosti su djelimično realizovane u 2021.g. i u 2022.g. slijedi realizacija preostalih aktivnosti shodno dinamičkom planu.</p>	<p>2.300.000 € /</p>	<p>sektor</p> <p>EPCG</p>	<p>prostorno-planske dokumentacije neophodne za početak realizacije projekta.</p> <p>Sprovođenje aktivnosti oko izrade planskog dokumenta za SE „Briska gora“ / Raspisivanje tenderskog postupka za izgradnju SE „Velje brdo“.</p>
--	---	--	--	--	--	--	----------------------	---------------------------	--

<p>1.1.3. Priprema i sprovođenje prioriternih infrastrukturnih projekata kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir (WBIF)</p>	<p>IO 1: Broj projekata koji se implementiraju (SPP lista)/vrijednost investicionog granta Početa vrijednost 2020: Projekat 1 „Italija-CG-SRB-BiH Energetska interkonekcija CGES i kredit 3,67 mil. € / 5,75 mil. € iz WBIF. Projekat 2: Signalizacija i rekonstrukcija mostova na željezničkoj pruzi Bar-Vrbnica 6,8 mil. € iz kredita EIB i 2,1 mil. € iz WBIF. Ciljna vrijednost 2021: Nastavak aktivnosti na projektu Lastva-Pljevlja. TS Lastva-rješavanje pitanja stabilizacije kosina, 400 kV sekcija Lastva-Čevo-popravke uzemljenja, stabilizacija kosina na novom putu AT13. U dijelu 400 kV interkonekcija CG-SRB-BiH planirana je dalja izrada Idejnog projekta, ažuriranje i usvajanje DPP. Ostvarena vrijednost 2021: Lot1- TS Lastva: Stabilizacija kosina nije realizovana. Izvođač je uradio Glavni projekat, predstoji revizija. Lot2-Popravka uzemljenja i stabiliza novog puta AT 13 završena. Radovi u zateznom polju 115i -125i nisu završeni u 2021, već se očekuje da će biti gotovi u 2022. (slučaj Vukotić).</p>	<p>Vodeća institucija: MKI/ Nacionalna investiciona komisija/KEI Ključni partneri: Resorna ministarstva, Sektorske radne grupe</p>	<p>II kvartal 2021.</p>	<p>IV kvartal 2021.</p>		<p>Lot1-Stabilizacija kosina u TS Lastva nije završena dok se kroz glavni projekat ne usvoji adekvatno tehničko rješenje. Lot 2- slučaj Vukotić riješiti u 2022. godini i postići poravnanje sa vlasnicima. Lot3-Sporo rješavanje spornih slučajeva. Novi rok: 2022. godina</p>	<p>Za Projekat Lastva-Pljevlja planirano ukupno 4.637.000 € (Lot1+Lot2+Lot 3) Lot1 –TS Lastva 50.000 € Lot2- 400 kV sekcija Lastva-Čevo 557.000 € (iz kojih izvora grant) Lot3-400 kV sekcija Čevo-Pljevlja 4.030.000 € Izgradnja 400 kV DV Pljevlja-B.Bašta-Višegrad 30.000 €</p>	<p>Realizacija 2021 po izvorima (Lot1, Lot2, Lot3): Krediti 3.383.468,01 € Sopstvena sredstva 1.148.486,58 € 7.881€</p>	<p>2021: CGES 4.637.000€-izvor finansiranja iz kredita i sopstvenih sredstva CGES. 2021: CGES 30.000 € za 400 kV interkonekcij u MNE-SRB-BiH-izvor finansiranja sopstvena sredstva.</p>	<p>Nastaviti rješavanje spornih slučajeva na Lot-u 3 uz podršku i saradnju sa nadležnim institucijama.</p>
---	--	--	-------------------------	-------------------------	--	---	--	---	--	--

	<p>Lot3-400 kV sekcija Čevo-Pljevlja: okončan spor pred DAB-om. Postignuto poravnanje sa Izvođačem kroz Amandman za nastavak ugovora sporne lokacije se rješavaju.</p> <p>IO 2: Broj projekata koji se implementiraju (SPP lista)/vrijednost investicionog granta Početa vrijednost 2020: Projekat 2: ŽICG Rekonstrukcija mostova na željezničkoj pruzi Bar-Vrbnica 6,8 mil. € iz kredita EIB i 2,1 mil. € iz WBIF. Ciljna vrijednost 2021: Nastavak radova sanacije II i III grupe prioriternih betonskih mostova (19 mostova) i početak radova sanacije i grupe prioriternih tunela (8 tunela) na pruzi Vrbnica-Bar, iz kreditnog aranžmana EIB i WBIF¹⁰ granta, kao i Projekta 3: Remont pruge na dionici Lutovo-Bratonožići-Bioče.</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Realizovano 71% radova na projektima sanacije mostova i tunela (završeni radovi na 6 betonskih mostova, izvode se radovi na 13 mostova i 8 tunela). Kod Projekta 3: Remont pruge na dionici Lutovo-Bratonožići-Bioče je došlo do kašnjenja zbog odustajanja</p>					<p>Projekat 2 će se u potpunosti realizovati u 2022. godini jer su svi ugovori potpisani i radovi se izvode na svim lokalitetima.</p>	<p>13.100.000 € 2021. ŽICG (Projekat 2) 6.500.000 €, kredit EIB 5.100.000 €, WBIF grant (investicije) 1.500.000 €, WBIF grant (tehnička podrška)</p>	<p>Ukupno 9.230.000€ (3.820.000 €, 3.820.000 € 1.590.000 €</p>	<p>Kredit EIB WBIF grant (investicije) WBIF grant (tehnička podrška-</p>	<p>Završetak preostalih radova na sanaciji mostova i tunela na pruzi Vrbnica-Bar. Obezbjediti više vremena izvođačima za izvođenje radova i povećati konkurentnost izvođača kroz tenderesa većim iznosima. Za projekat Remont pruge na dionici Lutovo-Bratonožići-Bioče, ugovor sa EIB treba da se potpiše u 2022.godini, i obezbijedi saglasnost AZZK u vezi usklađenosti sa državnom pomoći.</p>
--	--	--	--	--	--	---	--	---	--	--

¹⁰ Projekat obuhvata i nastavak izrade tehničke dokumentacije koja se finansira iz granta WBIF (završetak izrade glavnog projekta sanacije klizišta Ratac kao i glavnih projekata sanacije prioriternih tunela na pruzi Vrbnica-Bar.

	<p>KFW banke od WBIF aranžmana.</p> <p>IO 3: Broj projekata koji će biti kandidovani kroz WBIF pozive za dobijanje tehničke pomoći za investicije i izradu tehničke dokumentacije Početa vrijednost 2020: 2 navedena projekta. Ciljna vrijednost 2021: Kandidovanje 3 projekta</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Kandidovana su 3 projekta za radove (oblast saobraćaja) za investicioni grant iz WBIF fonda, vrijednosti 20+20 miliona €, ali aplikacija nije bila uspješna i ponoviće se u 2022.godini</p>									
Operativni cilj 1.2.										
Unapređenje ICT infrastrukture za rast konkurentnosti preduzeća										
Indikator učinka Učešće ICT u BDP			Početa vrijednost 2020 3,7% (2019)			Ciljna vrijednost 2022 3,7%			Ostvarena vrijednost 2021 4,1 % (2020 Monstat)	
Indikator učinka Dostupnost NGN širokopojsnog pristupa			Početa vrijednost 2020 80%			Ciljna vrijednost 2022 85%			Ostvarena vrijednost 2021 81,4%	
Indikator učinka Povećanje broja skupova podataka na portalu otvorenih podataka			Početa vrijednost 2020 Na portalu 123 skupa podataka ¹¹			Ciljna vrijednost 2022 Povećanje broja datasetova za 30% u odnosu na 2020.g. - 160			Ostvarena vrijednost 2021 192 dataseta	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1.2.	Indikator rezultata za period 2021-2022. godine	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja

¹¹ <https://www.data.gov.me/>

<p>1.2.1. Razvoj nacionalne broadband mreže-otvoren pristup internetu velikih brzina svim preduzećima u Crnoj Gori u cilju olakšavanja/unapređenja poslovanja i obezbjeđenja kvalitetnih usluga po povoljnim cijenama</p>	<p>IO 1: Garantovan broadband pristup mrežama nove generacije sa brzinama većim od 30Mbps Početa vrijednost 2020: 54,6% preduzeća imaju pristup mrežama nove generacije sa brzinama većim od 30Mbps. Bilježi se značajan porast u odnosu na planirano povećanje. Ciljna vrijednost 2021: Povećanje % preduzeća koja imaju pristup internetu velikih brzina, u opsezima 30Mbps>100Mbps i većim od 100 Mbps, na 60%</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 60,3% preduzeća imaju pristup mrežama nove generacije sa brzinama većim od 30Mbps. Realizovano je planirano povećanje % preduzeća koja imaju pristup internetu velikih brzina, bilježi se kontinuirani porast %. Kroz realizaciju I faze projekta „Razvoj infrastrukture za širokopoljasni pristup internetu u Crnoj Gori“ sa Jedinstvene liste prioriternih infrastrukturnih projekata u sektoru Digitalne infrastrukture, obezbjeđuje se izgradnja adekvatne</p>	<p>Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partner: Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, MONSTAT</p>	<p>I kvartal 2021.</p>	<p>IV kvartal 2021.</p>		<p>30.400.000 €¹²</p>	<p>61.000.000€</p>	<p>Privatni sektor</p>	<p>Daljom koordiniranom izgradnjom istovremeno će se graditi i postavljati infrastruktura za višestruku namjenu, što uključuje EK mreže nove generacije. U narednom periodu nastaviće se aktivnosti u cilju pospješivanja razvoja nacionalne broadband mreže nove generacije. S tim u vezi, za IV kvartal 2021.g. planirano je donošenje Nacionalnog plana razvoja širokopoljasnih mreža nove generacije; Zakona o elektronskim komunikacijama, Strategije uvođenja 5G mobilnih komunikacionih mreža u Crnoj Gori.</p>
--	---	--	------------------------	-------------------------	--	----------------------------------	--------------------	------------------------	--

¹² Navedeni iznos predstavlja ukupne investicije operatora elektronskih komunikacija u razvoj elektronskih komunikacionih mreža.

	infrastrukture za brz i siguran internet do svih domaćinstava/privrednih subjekata/obrazovnih institucija/ zdravstvenih ustanova.									
1.2.2. Unapređenje portala otvorenih podataka (www.data.gov.me) kroz uspostavljanje novih funkcionalnosti u vezi pristupačnosti i integrisanosti sa EU portalom (www.europeandataportal.eu)	IO1: Pristupačan portal i integrisan sa EU portalom Početa vrijednost 2020: Portal je unaprijeđen u skladu sa planom, a takođe je integrisan sa EU portalom, 123 dataseta Ciljna vrijednost 2021: Unapređenje u smislu povećanja broja objavljenih data setova na Portalu za 20% Ostvarena vrijednost 2021: 192 data seta, ostvarena vrijednost povećanje za 56%	Vodeća institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija Ključni partner: Svi organi javne vlasti	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		/			U okviru redovnih poslovnih aktivnosti – nije potrebno dodatno finansiranje.	U narednom periodu planirano je dalje unapređenje portala sa novim funkcionalnostima, uvođenjem vizuelizacija za najtraženije datasetove, uvođenja novih formata tipa rdf, itd.
Operativni cilj 1.3.										
Podsticati održivo upravljanje resursima										
Indikator učinka Učešće šumarstva i drvne industrije u BDV (%)			Početa vrijednost 2020 0,54% (podatak se odnosi na 2018.g. kao posljednji raspoloživi podatak usljed nove metodologije obračuna za oblast šumarstva)			Ciljna vrijednost 2022 Učešće šumarstva i drvne industrije u BDV- 0,56%		Ostvarena vrijednost 2021 Učešće šumarstva i drvne industrije u BDV- 0,565% (2020. poslednji raspoloživi podatak usljed nove metodologije obračuna za oblast šumarstva)		
Indikator učinka Broj ugovora o koncesijama za detaljna geološka istraživanja i eksploataciju čvrstih mineralnih sirovina			Početa vrijednost 2020 52 (povećanje od 40,5%)			Ciljna vrijednost 2022 57 ugovora - Povećanje za 10% u odnosu na vrijednost iz 2020.		Ostvarena vrijednost 2021 52 ugovora		
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1.3.	Indikator rezultata za period 2021-2022. godine	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
1.3.1. Unaprijediti	IO 1: Godišnja stopa rasta posjećene drvne sirovine	Vodeća institucija: Ministarstvo	I kvartal 2021.	IV kvartal		Iznos nije u cjelosti utrošen	1.163.810 €	857.810 €	Nacionalni budžet	Potrebno je sklopiti ugovore sa

ponudu drvine sirovine sa ciljem njene bolje dostupnosti za drvoprerađivače	Početa vrijednost 2020: 410.902 m ³ Ciljna vrijednost 2021: 534.000 m ³ Ostvarena vrijednost 2021: 476.545 m ³	poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede/Uprava za šume Ključni partner: Poslovne asocijacije		2021.		zbog kašnjenja izvođača radova na izradi Programa gazdovanja šumama (obimni terenski poslovi zavisni od vremenskih prilika). Novi rok: IV kvartal 2022.			(Uprava za šume)	izvođačima radova na izradi Planova gazdovanja u 2022. godini (predlog I kvartal) kako bi imali vremena da se uzmu terenski podaci, zatim da se obrade i izradi Program gazdovanja.
1.3.2. Razvoj i podsticanje privrede kroz efikasnije upravljanje mineralnim sirovinama ¹³	IO 1: Godišnji obim proizvodnje mineralnih sirovina Početa vrijednost 2019: -nemetalične mineralne sirovine: 490.040,48 m ³ -energetska mineralna sirovina: 1.605.095,54 t -metalične mineralne sirovine: 1.214.497,00 t Ciljna vrijednost 2020: -nemetalične mineralne sirovine: 500.000 m ³ -energetska mineralna sirovina: 1.650.000 t -metalične mineralne sirovine: 1.510.000 t Ostvarena vrijednost 2020¹⁴: -nemetalične mineralne sirovine: 565.528,85 m ³ -energetska mineralna sirovina: 1.665.448,72 t -metalične mineralne	Vodeća institucija: Ministarstvo kapitalnih investicija Ključni partner: Privredna društva-koncesionari	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			24.400.000 €	8.670.511,40 €	Privatni sektor	U skladu sa Planom davanja koncesija preduzimaju se aktivnosti za zaključivanje novih ugovora, kao i unapređenje ambijenta za razvoj rudarske proizvodnje.

¹³ Podaci o proizvodnji mineralnih sirovina za prethodnu godinu dostupni su u toku II kvartala tekuće godine te se praćenje realizovanih aktivnosti evidentira na nivou podataka iz prethodne godine.

¹⁴ Podaci o proizvodnji mineralnih sirovina za prethodnu godinu (2021.) biće dostupni do kraja II kvartala tekuće godine (2022.) te se praćenje realizovanih aktivnosti evidentira na nivou podataka iz 2020. godine.

	sirovine: 1.369.723,00 t Proizvedena količina energetskih mineralnih i nemetalčnih sirovina je veća u odnosu na ciljnu, dok proizvodnja metalčnih mineralnih sirovina bilježi pad u odnosu na plan, uz veću proizvodnju olovo-cinkove rude, i smanjenje proizvodnje crvenih boksita.									
Operativni cilj 1.4.										
Razvoj ljudskog kapitala kroz obrazovanje i sticanje vještina za konkurentnost industrije u skladu sa potrebama tržišta rada										
Indikator učinka SME Policy index – Indeks Akta o MSP, Preduzetničko učenje –poddimenzija 1.1			Početna vrijednost 2020 Posljednji raspoloživi podatak je za 2019 - 4,08 ¹⁵			Ciljna vrijednost 2022 4,2		Ostvarena vrijednost 2021 n/a		
Indikator učinka Broj zaposlenih u industrijskom sektoru i učešće u ukupnoj zaposlenosti (Monstat)			Početna vrijednost 2020: 20.027 zaposlenih (11,3% ukupne registrovane zaposlenosti u 2020. godini)			Ciljna vrijednost 2022: Rast 7% (u odnosu na 2020.)		Ostvarena vrijednost 2021: 21.150 zaposlenih u 2021.godini u poređenju sa 20.027 zaposlenih u 2020. godinu (povećanje 5,6%) ¹⁶		
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1.4.	Indikator rezultata za period 2021-2022. godine	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
1.4.1. Izrada standarda zanimanja i standarda kvalifikacija u skladu sa potrebama tržišta rada u oblastima energetike,	IO 1: Broj standarda zanimanja Početna vrijednost 2020: 105 standarda zanimanja (kumulativno) Ciljna vrijednost 2021: Izrada 20 standarda zanimanja u skladu sa potrebama tržišta rada u	Vodeća institucija: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Centar za stručno obrazovanje	II kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			28.500 € 1.600 € (međunarodni TO REGOS projekat)	14.050 € iz Budžeta (CSO) 1.600 € (međunarodni i TO REGOS projekat)	2021: NB (CSO) i međunarodni i TO REGOS projekat	U 2022. godini u saradnji sa partnerima, uz poštovanje propisane Metodologije razvoja kvalifikacija, CSO planira da uradi

¹⁵ OECD SME Policy Index 2019, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/g2g9fa9a-en.pdf?expires=1570609300&id=id&acname=guest&checksum=A1F5656ACC2C231456C1C9BD7A100FCE>

¹⁶ Podaci Monstata na osnovu zvaničnog službenog zahtjeva od strane MER (29.04.2022.).

telekomunikacija, prerađivačke industrije, prerade hrane i građevinarstvo	oblastima prerađivačke industrije, mašinstva i građevinarstva. Ostvarena vrijednost 2021: Urađeno i usvojeno 20 standarda zanimanja (5 standarda zanimanja iz oblasti građevinarstva, 9 standarda zanimanja iz oblasti inženjerstva i proizvodnih tehnologija i 6 standarda zanimanja iz oblasti prerađivačke industrije).	Ključni partneri: Savjet za kvalifikacije, Sektorske komisije, Obrazovne ustanove, Udruženja poslodavaca							novih 20 standarda zanimanja iz oblastima energetike, telekomunikacija, prerađivačke industrije, prerade hrane i građevinarstva.
1.4.2. Modernizovati obrazovne programe stručnog obrazovanja nivoa III i IV u oblasti industrije	IO 1: Broj inoviranih obrazovnih programa Početa vrijednost 2020: 54 obrazovna programa (kumulativno) Ciljna vrijednost 2021: Izrada 9 obrazovnih programa u skladu sa potrebama tržišta rada u oblastima prerađivačke industrije, mašinstva i građevinarstva. Ostvarena vrijednost 2021: Urađeno i usvojeno 8 obrazovnih programa (3 obrazovna programa nivoa IV1 i 5 obrazovnih programa nivoa III) iz oblasti inženjerstva, građevinarstva i prerađivačke industrije.	Vodeća institucija: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Centar za stručno obrazovanje Ključni partneri: Obrazovne ustanove	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		39.000 €	25.400 € iz budžeta CSO	Nacionalni budžet (CSO)	U 2022. godini u saradnji sa partnerima, uz poštovanje propisane Metodologije izrade obrazovnih programa, CSO planira da uradi novih 6 obrazovnih programa iz industrije, prerade hrane i inženjerstva.
1.4.3. Unapređenje kvaliteta praktične nastave (učenje kroz rad)	IO 1: Broj nastavnika koji su prošli obuku kod poslodavca Početa vrijednost 2020: 27 nastavnika završilo je obuku nastavnika kod poslodavca	Vodeće institucije: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021. (kontinuirano)		5.000 €	/	Privatni sektor	Povećati za 10% broj učenika koji sprovedu obuku kod poslodavca, broj nastavnika

<p>u oblastima energetike, telekomunikacije, prerađivačke industrije, prerada hrane i građevinarstvo</p>	<p>Ciljna vrijednost 2021: 30</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Obuku kod poslodavaca koja se nalazi u Katalogu za profesionalni razvoj nastavnika je prošlo 16 nastavnika. IO 2: Broj učenika u dualnom obliku obrazovanja Početna vrijednost 2020: 755 učenika Ciljna vrijednost 2021: 780</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: U školskoj 2021/22 godini, 760 učenika uključeno je u dualni sistem obrazovanja.</p> <p>IO 3: Procenat stručnih škola koje realizuju praktičnu nastavu kod poslodavca Početna vrijednost 2020: 80% Ciljna vrijednost 2021: 85%</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 85% stručnih škola realizovalo praktičnu nastavu kod poslodavaca</p>	<p>sporta, Centar za stručno obrazovanje</p> <p>Ključni partneri: Obrazovne ustanove, Privredna komora CG, Unija poslodavaca Crne Gore</p>				383.500 €	249.678 €	Nacionalni budžet (MPNKS)	koji su prošli obuku kod poslodavca i broj škola koje realizuju praktičnu nastavu kod poslodavca iz navedenih oblasti
<p>1.4.4. Promovisati studijske programe u skladu sa potrebama tržišta rada, sa posebnim naglaskom na prirodne i tehničke nauke</p>	<p>IO 1: Broj upisanih studenata iz oblasti prirodnih i tehničkih nauka Početna vrijednost 2020: 1300 Ciljna vrijednost 2021: 1300</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 1366</p> <p>IO 2: Procenat praktične nastave ostvarene na studijskim programima iz</p>	<p>Vodeća institucija: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta</p> <p>Ključni partneri: Ustanove visokog obrazovanja</p>	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		/		U okviru redovnih poslovnih aktivnosti – nije potrebno dodatno finansiranje.	Formiraće se Radna grupa od predstavnika Ministarstva i ustanova visokog obrazovanja koja će pripremiti pravilnik o praćenju realizovane praktične nastave.

	oblasti prirodnih i tehničkih nauka Početna vrijednost 2020: 10% Ciljna vrijednost 2021: 30% Ostvarena vrijednost 2021: 30%								
1.4.5. Realizovati program obrazovanja i osposobljavanja za lica koja traže zaposlenje u skladu sa potrebama razvoja industrije	IO 1: Broj osoba koje su završile programe i treninge Početna vrijednost 2020: 0 (nerealizovano zbog zabrane rada obrazovnih institucija u 2020, uzrokovano epidemijom korona virusa). Ciljna vrijednost 2021: Planirana je realizacija programa obrazovanja i osposobljavanja za 100 lica Ostvarena vrijednost 2021: Realizovani programi obrazovanja i osposobljavanja za 58 nezaposlenih lica koja se pripremaju za zapošljavanje u sektoru industrije.	Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja/ZZZCG Ključni partner: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ključni partner: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ispitni centar, Centar za stručno obrazovanje	II kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		100.000 €	19.824 €	Nacionalni budžet	Zbog kašnjenja u donošenju Zakona o Budžetu za 2021. godinu, aktivnost je realizovana u manjem obimu. Aktivnost će se realizovati i u 2022.godini.
1.4.6. Implementacija programskih aktivnosti za razvoj preduzetništva – obuke i kreditna podrška	IO: Broj realizovanih obuka za preduzeća/broj polaznika Početna vrijednost 2020: 2 obuke/20 polaznika, 11 biznis planova upućeno u IRFCG Ciljna vrijednost 2021: 2 obuke/10 polaznika Ostvarena vrijednost 2021: 1 obuka/8 polaznika	Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partneri: IRFCG	III kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		15.000 €	5.082,00€	Nacionalni budžet	Imajući u vidu kašnjenje u lansiranju Programa (usvojen u avgustu 2021. po usvajanju Budžeta za 2021.g.), nije bilo na raspolaganju duže vrijeme za veći broj obuka. U planu je nastavak kontinuirane realizacije

									aktivnosti u okviru Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2022.g.
<p>1.4.7. Organizovati obuke i tematske događaje u cilju daljeg razvoja preduzetništva i usklađivanja obrazovne ponude sa potrebama tržišta rada</p>	<p>IO 1: Broj realizovanih obuka za preduzeća/broj učesnika (PKCG/UPCG/MBA) Početna vrijednost 2020: 39/1179 PKCG, 13/637 (online) PKCG; 2/60 UPCG; 2/60 (online) MBA Ciljna vrijednost 2021: 35/875 PKCG; 6/180 UPCG; 2/40 MBA. Ostvarena vrijednost 2021: 58/1347 PKCG, 22/3511 (online) PKCG; 3/50 UPCG; 2/40 MBA</p> <p>IO 2: Broj organizovanih događaja/susreta/okruglih stolova sa ciljem usklađivanja sa potrebama tržišta rada/broj učesnika (PKCG/UPCG/MBA) Početna vrijednost 2020: 3/63 PKCG, 1/21 (online) PKCG; / UPCG Ciljna vrijednost 2021: 4/120 PKCG; 1/30 UPCG; 2/60 MBA. Ostvarena vrijednost 2021: 5/155 PKCG; 1/30 UPCG; 2/60 MBA</p>	<p>Vodeća institucija: MER/PKCG/UPCG/MBA Ključni partneri: Privredni sektor</p>	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		500 € (MBA) 7.000 € (PKCG)	500 € (MBA) 11.600 € (PKCG)	Privatni sektor	<p>Nastavak obuka i tematskih događaja u skladu sa Programom rada PKCG, uz izbor tema edukacionih aktivnosti i područja aktivnosti na osnovu zahtjeva članica i istraživanja tržišta o potrebama članica. I od strane UPCG će biti nastavljene aktivnosti organizacije obuka i događaja, uz aktivnosti koje se sprovode u online format, kao i MBA, kroz nastavak komunikacije i organizaciju susreta za unapređenje saradnje između privrednika i obrazovnih institucija kako bi se obezbijedila</p>

konkurentna radna snaga na tržištu rada.

Operativni cilj 1.5. Unapređenje regulatornog okvira i poslovnog ambijenta

Indikator učinka Indeks lakoće poslovanja (DB, Doing Business, World Bank)	Početna vrijednost 2020 Doing business 2021 (posljednji raspoloživi DB Izvještaj 2020, Rang 50/190) ¹⁷	Ciljna vrijednost 2022 Doing business 2023 Rang 45/190	Ostvarena vrijednost 2021 /
--	---	--	---------------------------------------

Indikator učinka Broj e-licenci na portalu e-uprave	Početna vrijednost 2020 337 - Povećanje za 20%	Ciljna vrijednost 2022 Povećanje za 10% u odnosu na 2020.g.- 404 e-licence	Ostvarena vrijednost 2021 312 licenci
---	--	--	---

Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 1.5.	Indikator rezultata i postignute vrijednosti na kraju izvještajnog perioda	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
1.5.1. Uspostavljanje sistema za elektronsko plaćanje administrativnih taksi	<p>IO 1: Broj državnih organa i organa državne uprave koji pružaju usluge elektronske naplate administrativnih taksi</p> <p>Početna vrijednost 2020: U toku su aktivnosti na unapređenju portala euprave u dijelu plaćanja el.usluga preko portala</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: 1 elektronska usluga državnih organa i organa drž.uprave koja se može platiti i na elektronski način preko sistema za elektronsko plaćanje</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Nastavljeno je sa aktivnostima na unapređenju portala, potpisan je sporazum sa Centralnom bankom za dio sistema koji se odnosi na</p>	Vodeća institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		Aktivnost je djelimično realizovana kroz unapređenje portala eUprave da bi se omogućilo plaćanje Uvjerenja iz kaznene evidencije, Uvjerenja iz prekršajne evidencije, odrađeno je testiranje plaćanja usluge, čiji nastavak slijedi u 2022. godini.	34.000 € (za unapređenje NSNAT sistema)	/	UNDP	U cilju potpune realizacije aktivnosti početkom 2022.g. potpisan Ugovor sa bankama i slijedi produkcija, kako bi se omogućilo stvaranje uslova za uspostavljanje elektronske naplate administrativnih taksi i naknada.

¹⁷ <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/country-economy-profiles/#economy=MNE>

	kontrolu i monitoring, kao preduslov za dalje aktivnosti. Aktivnost je parcijalno realizovana pa samim tim nijesu povučena planiranja sredstva za realizaciju.									
1.5.2. Smanjenje administrativnih opterećenja za osnivanje biznisa	<p>IO 1: Smanjenje troškova registracije preduzeća-DB indikator "započinjanje biznisa"</p> <p>Početa vrijednost 2020: Smanjenje troška registracije preduzeća (Službena objava informacija o osnivanju društva u CRPS, sa 12 € na 3 €; Naknada za registraciju preduzeća smanjena sa 10 € na 5 €; Ukinuto plaćanje AT za obavještanje sekretarijata LS za poslove ekonomije u iznosu od 3 €; Ukinuto dobijanje pečata kompanije u iznosu od 30 €-40 €). Elektronska registracija u CRPS se ne naplaćuje. -Indikator "započinjanje biznisa" - Rang DB 2020, 101. pozicija.</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: Pобољшanje ranga po indikatoru "započinjanje biznisa" u odnosu na DB 2020 izvještaju za 2 pozicije</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: n/a¹⁸</p>	Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partner: Uprava prihoda i carina	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		Omogućeno je podnošenje dokumentacije elektronskim putem koja se odnosi na promjenu podataka, prvenstveno kontakt informacija, pretežne djelatnosti i adrese privrednog subjekta. Omogućeno je elektronsko potpisivanje rješenja o registraciji, kroz jedinstvenu informacionu bazu podataka, uz istovremeno dostavljanje i putem pošte, čime je ova vrsta usluge značajno unaprijeđena. U 2022. godini slijedi nadograđivanje ove usluge, u	/		U okviru redovnih poslovnih aktivnosti - nije potrebno dodatno finansiranje.	Uvođenje elektronske registracije za osnivanje privrednog društva je značajan korak u digitalizaciji postupka otvaranja preduzeća koji je sada dodatno olakšan i pojednostavljen. Dodatnim unapređenjem omogućice se online registracija svih privrednih subjekata i online plaćanje administrativnih i drugih taksi. Nakon uspostavljanja potpune elektronske registracije privrednih subjekata doći će do smanjenja ali i potpunog ukidanja određenog broja

¹⁸ Svjetska banka je 2021.g. prestala sa objavljivanjem DB izvještaja i u tom smislu nije moguće evidentirati poboljšanje ili poređenje indikatora "započinjanje biznisa" u odnosu na DB2020.

	U posmatranom periodu radilo se na daljim aktivnostima za uspostavljanje elektronske registracije kroz omogućeno podnošenje dokumentacije elektronskim putem koja se odnosi na promjenu podataka, kao i omogućeno elektronsko potpisivanje rješenja o registraciji.					smislu proširenja vrsta promjena, koje se mogu online izvršiti.				naknada.
1.5.3. Pojednostavljenje procesa izdavanja biznis licenci od strane državnih organa i organa državne uprave (e-licence)	IO: Broj licenci za pravna lica u Registru licenci na stranici portalu e-uprava Početna vrijednost 2020: Broj licenci je na nivou 2019.g. i iznosi 337 licenci. Ciljna vrijednost 2021: 5% Ostvarena vrijednost 2021: Broj licenci na nivou 2021.g. iznosi 312 licenci.	Vodeća institucija: Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija Svi organi	IV kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		Usljed neažuriranja infomacija o uslugama na portalu e uprave od strane nadležnih institucija, trenutno su iste povučene, što je uslovalo nešto manji broj licenci na kraju 2021.g. uz napomenu da će se u daljem periodu (2022. godina) zavisno od ažuriranja taj broj modifikovati.	/		U okviru redovnih poslovnih aktivnosti – dodatno finansiranje nije potrebno.	Tokom 2022.godine pokrenute su aktivnosti na ažuriranju usluga sa strane portala e- uprava
1.5.4. Uvođenje jedinstvenog informacionog sistema u oblasti planiranja i izgradnje objekata	IO: Primijenjen novi informacioni sistem Početna vrijednost 2020: Ponovljen Tender. Ciljna vrijednost 2021: Evaluacija ponuda/Zaključivanje Ugovora sa ponuđačem	Vodeća institucija: Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		Procedura izbora dobavljača je prolongirana usljed postupka po žalbi drugorangiranog dobavljača, nakon čega je u ponovnom	100.000 €	/	Nacionalni budžet	U skladu sa Ugovorom za uspostavljanje informacionog sistema, rok za izradu informacionog sistema je 9 mjeseci, čime će

	Ostvarena vrijednost 2021: Nakon završetka procedure izbora ponuđača, Ugovor za uspostavljanje informacionog sistema je sklopljen početkom 2022.g.					postupku odlučivanja izabrana najpovoljnija ponuda Odlukom od 3.12.2021.g., i sačinjen Ugovor o javnoj nabavci između izabranog ponuđača i Ministarstva 10.01.2022.g. i započeta realizacija Ugovora vrijednosti 89.000 €.				potpunom implementacijom sistema, odnosno e-sistema poslovanja biti omogućena veća dostupnost javnih službi građanima.
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

STRATEŠKI CILJ 2.

UNAPREĐENJE INVESTICIJA I FINANSIJA ZA MODERNIZACIJU INDUSTRIJE

Operativni cilj 2.1.

Unapređenje pristupa finansiranju za konkurentna i inovativna preduzeća

Indikator učinka GCI index (stub 9.02 finansiranje MSP)	Početna vrijednost 2020 GCI 2020 (poslednji raspoloživi podaci za 2019 - Rang 43/141)	Ciljna vrijednost 2022 Rang 41	Ostvarena vrijednost 2021 n/a (poslednji raspoloživi podaci za 2019)
Indikator učinka Ukupna vrijednost dodijeljenih kredita privrednim društvima u privatnom vlasništvu (CBCG)	Početna vrijednost 2020 1.081.267 hilj. € (rast od 7,7%) ¹⁹	Ciljna vrijednost 2022 Rast 5% u odnosu na 2020.	Ostvarena vrijednost 2021 1.124.743 hilj € (4,02%)

Aktivnost koja utiče na	Indikator rezultata za period 2021-2022	Institucije odgovorne za	Datum početka	Planirani	Status realizacije	Novi rok za realizaciju (uz	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period
--------------------------------	--	---------------------------------	----------------------	------------------	---------------------------	------------------------------------	---------------------------	-----------------------------	---------------------------	------------------------------------

¹⁹ CBCG, Statistika KS banaka, Tabela Tabela 1.6 - Sektorska struktura kredita (<https://www.cbcg.me/me/statistika/statisticki-podaci/monetarna-i-finansijska-statistika/monetarne-finansijske-institucije>)

realizaciju Operativnog cilja 2.1.		spvođenje aktivnosti		datum završetka	AAA	odgovarajuće obrazloženje)				spvođenja
2.1.1. Obezbijediti kredite za razvoj preduzeća u sektorima industrije	IO: Broj podržanih preduzeća kroz kreditne aranžmane Početa vrijednost 2020: 527 preduzeća/112,5 mil. € Ciljna vrijednost 2021: 310 preduzeća/40 mil. € Ostvarena vrijednost 2021: 145 preduzeća IO 2: Broj novoosnovanih preduzeća iz industrije Početa vrijednost 2020: 32 preduzeća Ciljna vrijednost 2021: 15 novoosnovanih preduzeća Ostvarena vrijednost 2021: 15 novoosnovanih preduzeća	Vodeća institucija: IRFCG	II kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			40.000.000,00 € ²⁰	48.139.253,45 € ²¹	Javni sektor-IRFCG	U saradnji sa ministarstvom kontinuirano raditi na diversifikaciji i targetiranju prioriternih sektora.
2.1.2. Realizovati finansijsku podršku za poboljšanje likvidnosti u sektorima industrije kroz faktoring aranžmane (kratkoročni krediti za poboljšanje likvidnosti)	IO: Broj podržanih preduzeća za poboljšanje likvidnosti (Broj potpisanih Ugovora za domaći i međunarodni faktoring) Početa vrijednost 2020: 39 faktoring aranžmana u industriji Ciljna vrijednost 2021: 25 faktoring aranžmana u industriji Ostvarena vrijednost 2021: 33 aranžmana (I pored većeg broja novih ugovora u industrijskom sektoru, smanjen je plasman usljed	Vodeća institucija: IRFCG	II kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			40.000.000,00 €	25.488.565,72 € ²²	Javni sektor-IRFCG	U saradnji sa ministarstvom kontinuirano raditi na diversifikaciji i targetiranju prioriternih sektora.

²⁰ Navedeni budžet za 2022. uključuje i aktivnosti 2.1.6. i 2.2.2.

²¹ Od čega se na sektore B-E odnosi – 21.510.109,04 €, sektor F – 3.501.500,00 €, sektor H – 2.726.300,00 €, sektor I – 17.289.244,82 € i sektor J – 3.112.059,99 €.

²² Od čega se na sektore B-E odnosi – 17.656.674,25 €, sektor F – 7.411.891,47 €, sektor H – 420.000,00 €, sektor I – 0€ i sektor J – 0€.

	okolnosti post-pandemijskog oporavka privrede).									
2.1.3. Realizovati finansijsku podršku preduzećima u vidu malih kredita - Program podsticanja zapošljavanja u industriji i sektorima koji podržavaju industrijski razvoj	IO: Broj dodijeljenih kredita/samozaposlenih i zaposlenih u sektoru industrije (kreditu do 15.000 €, k.s. do 4%, rok otplate 2 godine) Početa vrijednost 2020: Finansirana 3 kredita za otvaranje 3 nova radna mjesta Ciljna vrijednost 2021: 3 kredita/6 novih radnih mjesta Ostvarena vrijednost 2021: Aktivnost nije realizovana	Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partner: ZZZCG	II kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		Nije bilo podnešenih zahtjeva za kredit sa biznis idejama iz oblasti industrijske proizvodnje i sektorima koji podržavaju industrijski razvoj. Novi rok I kvartal 2022.godine.	30.000,00 €	/	Nacionalni budžet	Navedena aktivnost će se u 2022.godini realizovati u okviru programa „Podsticaj za preduzetništvo“
2.1.4. Realizacija „Programa grantova za samozapošljavanje“	IO: Broj dodijeljenih grantova za samozapošljavanje za sektore industrije/ukupna vrijednost grantova Početa vrijednost 2020: 87 grantova ugovoreno i finansirano/618.565,79 € Ciljna vrijednost 2021: 48 preduzeća iz industrije/411.713,15 € Ostvarena vrijednost 2021: 41 preduzeće u oblasti industrije/304.162,00€	Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partner: ZZZCG	II kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			411.713,15 €	304.162,00€ Tj. 80% navedenog iznosa nakon završnog izvještaja se uplaćuje još 20% (do kraja 2022.godine)	IPA	Navedeni program je prihvaćen da se ubuduće sprovodi u okviru aktivnih mjera ZZZCG i biće finansiran sredstvima budžeta CG.
2.1.5. Implementacija programskih	IO 1: Broj preduzetnika/privredna društva koja su podržana u		III kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			650.000,00 €	569.331,35€	Nacionalni budžet	Program je usvojen u avgustu 2021.

aktivnosti za podršku malim ulaganjima (u fokusu mladi, žene i zanatlije)	okviru Programa Početna vrijednost 2020: 44 Ciljna vrijednost 2021: 60 Ostvarena vrijednost 2021: 127 IO 2: Vrijednost podrške kroz grantove Početna vrijednost 2020: 92.228,43 € Ciljna vrijednost 2021: 650.000 € Ostvarena vrijednost 2021: 569.331,35€								godine, te je bio kratak rok za implementaciju pojedinih aktivnosti korisnika i konkretno nabavku opreme. S obzirom na veliko ineresovanje za ovu PL u 2022. povećana budžetska sredstva u iznosu od 1 mil.€.
2.1.6. Implementacija instrumenata podrške namijenjenih smanjenju negativnih efekata pandemije korona virusa	IO: Broj i vrijednost dodijeljenih kredita za očuvanje likvidnosti Početna vrijednost 2020: 102 kredita/5,9 mil. €. Ciljna vrijednost 2021: 50 kredita Ostvarena vrijednost 2021: 28 kredita	Vodeća institucija: IRFCG	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021		/	1.916.700,00 € ²³	Javni sektor-IRFCG	Instrument podrške nije usvojen u 2022. godini i isti se neće dalje implementirati.
Operativni cilj 2.2. Kreiranje regulatornog okvira i implementacija novih finansijskih instrumenata									
Indikator učinka VCPE ²⁴ indeks, Indeks atraktivnosti ulaganja, rangiranje			Početna vrijednost 2020 Rang 77/125 Venture Capital & Private Equity indeks ²⁵			Ciljna vrijednost 2022 Poboljšanje od 5% u IESE VCPE Indeks rangiranju		Ostvarena vrijednost 2021 Rang 77/125 Venture Capital & Private Equity indeks	
Indikator učinka			Početna vrijednost 2020			Ciljna vrijednost 2022		Ostvarena vrijednost 2021	

²³ Od čega se na sektore B-E odnosi – 390.000,00 €, sektor F – 0 €, sektor H – 890.400,00 €, sektor I – 636.300,00 € i sektor J – 0€.

²⁴ Venture Capital & Private Equity Country Attractiveness Index - indeks, koji mjeri atraktivnost ulaganja investitora, posebno rizičnog kapitala.

²⁵ <https://blog.iese.edu/vcpeindex/>

Broj EU programa i finansijskih instrumenata kojima se pristupilo			4/5 (COSME, WB EDIF, H2020, EASI)			4/5			5/5 (COSME, WB EDIF, Horizon Europe, EASI, CEB)	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 2.2.	Indikator rezultata za period 2021-2022	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
2.2.1. Realizacija instrumenata finansijske podrške za inovativna i brzorastuća preduzeća kroz ulaganje u vlasnički kapital	IO: Broj podržanih preduzeća kroz ulaganje u vlasnički kapital (ENIF fond) Početa vrijednost 2020: 0. Organizovana je prezentacija instrumenta ENIF fond za inovativna preduzeća u okviru IPA BESME događaja "Finansiranje MSP" u oktobru 2020. Ciljna vrijednost 2021: 1 preduzeće Ostvarena vrijednost 2021: 0	Vodeće institucije: Ministarstvo ekonomskog razvoja/IRFCG	II kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		Prvi segment finansiranja u okviru ENIF je završen zaključno sa 2020. godinom. U 2021. godini nije bilo investiranja u nove projekte. Novi rok za realizaciju IV kvartal 2022. godine.	18.000,00 €	14.841,59 €	Javni sektor-IRFCG	Dalja ulaganja nijesu izvjesna jer je ENIF fond ispunio minimalni zahtjev za ulaganjima u Crnoj Gori shodno Ugovoru, osim ako se produži finansiranje što zavisi od mogućnosti potpisivanja novog Ugovora.
2.2.2. Realizovati instrument kreditnih garancija iz COSME fonda-LGF	IO: Broj odobrenih garancija preduzećima (rizičnije kategorije preduzeća bez kolaterala) Početa vrijednost 2020: odobreno 60 garancija Ciljna vrijednost 2021: 60 garancija Ostvarena vrijednost 2021: 31 garancija	Vodeća institucija: IRFCG	II kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			/	2.789.500,00 € ²⁶	/	U saradnji sa ministarstvima kontinuirano raditi na diversifikaciji i targetiranju prioritarnih sektora
Operativni cilj 2.3.										
Podsticanje investicija u modernizaciju prerađivačke industrije										
Indikator učinka			Početa vrijednost 2020			Ciljna vrijednost 2022			Ostvarena vrijednost 2021	

²⁶ Ukupno je 31 kredit dobio COSME garanciju u 2021. godini na ukupan iznos od 2,789,500 €. Od ovog broja se na industriju u užem smislu odnosi ukupno 12 kredita na iznos od 1,101,000.00 €. Od ovog iznosa analitika je: NACE B-E - 8 kredita/586,000.00€, NACE F - 3 kredita/365,000.00€, NACE H - 1 kredit/150,000.00€.

Učešće sektora prerađivačke industrije u BDV (stalne cijene, Monstat)				4,63% (2019, stalne cijene)			5% učešće u BDV		4,89 % (2020 ²⁷ , stalne cijene) https://www.monstat.org/uploads/files/Nacionalni%20racuni/BPD/2020/Godisnji%20BDP%202020_crn.pdf	
Indikator učinka Produktivnost rada u u prerađivačkoj industriji				Početna vrijednost 2020 14,135 € (2019, Monstat) ²⁸			Ciljna vrijednost 2022 Rast 3% u odnosu na 2019.		Ostvarena vrijednost 2021 15,274 € (2020, Monstat)	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 2.3.	Indikator rezultata za period 2021-2022	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
2.3.1. Povećanje kapaciteta u sektoru prerađivačke industrije kroz investiciona ulaganja u okviru vodećih firmi iz domena metalske industrije	IO 1: Vrijednost investicionog ulaganja Početna vrijednost 2020: Investiciona ulaganja 11.065.956 € (Toscelik-234.744 € i KAP-10.831.214 €) Ciljna vrijednost 2021: / Ostvarena vrijednost 2021: U skladu sa odlukama koje su donijete od strane privatnih vlasnika da se zatvore kapaciteti odnosno nastavi rad sa znatno smanjenim kapacitetima, nije bilo investicionih laganja u vodećim firmama iz domena metalske industrije.	Vodeća institucija: KAP, Toscelik	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		Dalja realizacija je uslovljena odlukama privatnih vlasnika i njihovom poslovnom politikom zavisno od kretanja na tržištu čelika i aluminijuma.	n/a ²⁹		Privatni sektor	
2.3.2. Podsticati ulaganja u više faze prerade i marketinga	IO 1: Ukupan broj podržanih projekata Početna vrijednost 2020: Tokom 2020. godine isplaćeno je 3 projekta	Vodeća institucija: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		Usljed rasta cijena građevinskog materijala, mehanizacije i opreme, došlo je do usporene realizacije investicija.	3.756.165,07 €	Ukupan iznos isplaćenih sredstava: 1.277.054,27 €		U cilju uspješnije realizacije navedenih investicija MPŠV je ostavilo

²⁷ Podaci su prikazani za 2020.g., u skladu sa objavljivanjem podataka Uprave za statistiku, koji su dostupni krajem III Q tekuće godine za prethodnu.

²⁸ Podaci Monstat, BDV prerađivačka industrija u tekućim cijenama / prosječna zaposlenost u sektoru prerađivačke industrije, u 2019. godini.

²⁹

prehrambenih proizvoda kroz dodjelu grantova (IPARD II program)	(IPARD II, Mjera 3) ³⁰ . Takođe, ugovoreno je 26 projekata (kroz Mjeru 3, drugi javni pozivi). Ciljna vrijednost 2021: 14 Ostvarena vrijednost 2021: Isplaćeno je 7 korisnika (3 korisnika mjera 3, prvi Javni poziv i 3 korisnika mjera 3, drugi Javni poziv i 1 korisnik mjere 3, treći Javni poziv). Investicija realizovana kod 7 korisnika i sprovedena procedura povraćaja sredstava. Takođe, Mjera 3, treći javni poziv - ugovoreno je za 2021. godinu 19 korisnika.	vodoprivrede Ključni partneri: MER, PKCG, IRFCG				Nastavak realizacije tokom 2022. godine.	939.041,27 € (NB); 2.817.123,8 € (IPARD)	319.263,57€ (NB 25%) 957.790,70€ EU dio (75%) Iznos ugovorenih projekata u 2021 godini: 4.192.416,94 €. 1.048.104,24 € (NB) 3.144.312,70 € EU dio	Nacionalni budžet: 25% IPARD fond: 75%	mogućnost avansnog finansiranja investicija kao i isplatu po fazama realizacije. Dodatno, u narednom periodu je neophodno raditi na stvaranju boljeg okruženja za predfinansiranje (kreditne institucije).
2.3.3. Implementacija programskih aktivnosti za podsticanje direktnih investicija ³¹	IO 1: Broj potpisanih ugovora o korišćenju sredstava za podsticanje direktnih investicija Početa vrijednost 2020: 6 preduzeća iz Poziva za 2019. godinu Ciljna vrijednost 2021: 1 potpisan Ugovor po osnovu Javnog poziva iz 2020.g. i nastavak implementacije započetih investicionih projekata za 6 preduzeća iz 2019.g./1 mil € Ostvarena vrijednost	Vodeće institucije: Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partneri: Agencija za investicije	III kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			1.000.000 €	128.332,66€	Nacionalni budžet	Kako je manji iznos isplaćenih sredstava uslovljen na osnovu manje predatih zahtjeva za isplatu, u skladu sa dinamikom realizacije investicionih aktivnosti, aktivnosti na planu podsticanja direktnih investicija su na liniji planirane

³⁰ Prikaz je dat za Mjeru 3 „Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i ribljih proizvoda“, dok Mjera 1 „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ nije prikazana iz razloga što ista pruža podršku primarnoj proizvodnji.

³¹ Aktivnost se odnosi na implementaciju započetih aktivnosti po osnovu Javnih poziva za sprovođenje Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2019.g. i 2020.g.

	<p>2021: Od ugovora potpisanih 2019. godine, 2 korisnika su u potpunosti realizovala planirane investicije i ostvarili punu ugovorenu zaposlenost. Time su se stekli uslovi za isplatu cjelovite subvencije.</p> <p>1 Ugovor potpisan po osnovu Javnog poziva iz 2020.g. i nastavljeno sa implementacijom započetih investicionih projekata za 6 preduzeća iz 2019.g.</p> <p>IO 2: Broj ugovorima predviđenih radnih mjesta ostvarenih investicionim projektima</p> <p>Početna vrijednost 2020: Broj radnih mjesta po osnovu projekata iz 2019.g.- 379</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: 24 radna mjesta po osnovu projekta iz 2020.g. uz zadržavanje 379 radnih mjesta</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 24 radna mjesta po osnovu projekta iz 2020.g. uz zadržavanje 379 radnih mjesta.</p>									<p>realizacije zaključenih ugovora iz 2019. godine.</p>
--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	---

<p>2.3.4. Implementacija programskih aktivnosti za modernizaciju proizvodnih procesa</p>	<p>IO 1: Broj preduzeća podržanih kroz grantove/vrijednost ukupne podrške kroz grantove Početa vrijednost 2020: 11 (2 za programsku liniju za modernizaciju prerađivačke industrije i 9 za programsku liniju za podsticaj proizvodnih procesa)/39.931,9€</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: 24 preduzeća/2,2 mil. €</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 9 preduzeća/369.762,04€ za Programsku liniju za modernizaciju proizvodnih procesa (od podnijetih 29 prijava, 9 je ispunilo uslove i ostvarilo pravo na bespovratna sredstva). Za proizvodnu liniju za podsticaj proizvodnih procesa iz 2020. godine od 9 ugovorenih korisnika, 2 su tokom 2021. godine predali zahtjeve za isplatu subvencije nakon realizacije ugovorenih aktivnosti.</p>	<p>Vodeće institucije: Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partneri: Investiciono razvojni fond i poslovne banke</p>	<p>III kvartal 2021.</p>	<p>IV kvartal 2021.</p>			<p>1.500.000 € 721.535,32 €³²</p>	<p>369.762,04€ 161.064,00€</p>	<p>Nacionalni budžet</p>	<p>Nastaviće se sa dodjelom bespovratnih sredstava za modernizaciju proizvodnih procesa za preduzeća u oblasti prerađivačke industrije u 2022. godini. Nastaviće se sa realizacijom aktivnosti u skladu sa zahtjevima korisnika i potpisanim ugovorima za PL za podsticaj proizvodnih procesa.</p>
<p>STRATEŠKI CILJ 3. PODSTICANJE INOVACIJA, TRANSFERA TEHNOLOGIJE I RAZVOJA PREDUZETNIŠTVA</p>										
<p>Operativni cilj 3.1. Razvoj inovacione infrastrukture u skladu sa potrebama preduzeća</p>										

³² Odobreni i ugovoreni iznos za programsku liniju za podsticaj proizvodnih procesa koji su isplaćeni u 2021. godini.

Indikator učinka Broj registrovanih inovativnih organizacija		Početna vrijednost 2020 93 inovativne organizacije (12 upisano u 2020.) ³³			Ciljna vrijednost 2022 100 inovativnih organizacija		Ostvarena vrijednost 2021 39 ³⁴ subjekata inovacione djelatnosti			
Indikator učinka GCI index (stub 12)		Početna vrijednost 2020 GCI 2020 (posljednji raspoloživi podaci za 2019 - Rang 73/141)			Ciljna vrijednost 2022 Rang 70/141		Ostvarena vrijednost 2021: n/a (posljednji raspoloživi podaci za 2019)			
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 3.1.	Indikator rezultata za period 2021-2022	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
3.1.1. Unapređenje inovativnosti kroz usluge IPC centara	IO: Unaprijeđena istraživačka infrastruktura/ Broj organizovanih događaja /Broj razvijenih programa podrške za aplikante /Broj podržanih inovatora. Početna vrijednost 2020: U potpunosti su opremljene bio-tehnološka laboratorija BioLab Tehnopolis i Data centar. Opremljeno je 85% laboratorije za industrijski dizajn TechLab Tehnopolis. IPC Tehnopolis je organizovao 61 događaj/Broj razvijenih programa podrške u 2020. je 2/Broj podržanih inovatora 2. Ciljna vrijednost 2021: Broj unaprijeđenih ili novorazvijenih infrastrukturnih segmenata - 2/ Broj održanih događaja -	Vodeće institucije: Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partneri: IPC Tehnopolis	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			890.000€	937.924€ Realizovano: Nacionalni budžet 120,000,00 €; IPA 817.924,00	Plan 2021: Nacionalni budžet: 90,000 €; IPA: 800,000 €.	Razmotriti dodatnu podršku za rad Biznis inkubatora u Tehnopolisu i pojačati saradnju sa akademskom zajednicom.

³³ <http://www.mna.gov.me/ministarstvo> (Registar inovativnih organizacija)

³⁴ Izmjene zakonskog okvira i donošenje Pravilnika o registraciji inovacione djelatnosti (Sl.list CG 100/21) uslovile su ponovnu registraciju inovativnih organizacija u skladu sa novim kriterijima i uslovima za upis u registar inovacione djelatnosti.

	<p>111/ Broj razvijenih programa podrške - 5/ Broj podržanih inovatora - 3.</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Broj unaprijeđenih ili novorazvijenih infrastrukturnih segmenata - 2/ Broj održanih događaja 127/ Broj razvijenih programa podrške 5/ Broj podržanih inovatora 6.</p>									
<p>3.1.2. Kreiranje Centara izvrsnosti</p>	<p>IO 1: Broj uspostavljenih centara izvrsnosti Početa vrijednost 2020: Uspostavljena dva Centra-CEBIMER i FoodHub. Ciljna vrijednost 2021: Održivost 2 uspostavljena centra izvrsnosti</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 2 Centra izvrsnosti. Realizovana I i II istraživačka godina</p> <p>IO 2: Broj lica u istraživanju/broj spin off kompanija/broj novih proizvoda/procesa/patenata Početa vrijednost 2020: 10 novih full-time angažovanja u istraživanju. Ciljna vrijednost 2021: 10 novih full-time angažovanja u istraživanju.</p> <p>Ostvarena vrijednost</p>	<p>Vodeće institucije: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta Ključni partneri: UCG, univerziteti, licencirane NIU, inovativne organizacije</p>	<p>II kvartal 2021.</p>	<p>IV kvartal 2021.</p>		<p>U II istraživačkoj godini (2021.) došlo je do kašnjenja u realizaciji određenih aktivnosti zbog COVID 19. Za treću istraživačku godinu (2022), Ministarstvo je planiralo isplatu finansijskih sredstava u iznosu od 512.634,00 € ukupno, za oba centra izvrsnosti.</p>	<p>550.000 €</p>	<p>550.000 €</p>	<p>Nacionalni budžet</p>	<p>Kako je došlo do kašnjenja u realizaciji II godine istraživanja, u predstojećem periodu biće precizno definisan njihov dalji status.</p>

	2021: 10 novih full-time angažovanja u istraživanju.									
Operativni cilj 3.2.										
Unapređenje inovacionih aktivnosti kroz saradnju naučno-istraživačkih institucija i preduzeća										
Indikator učinka Ukupna domaća potrošnja na istraživanje i razvoj GERD kao % BDP			Početna vrijednost 2020 0,36% BDP (2019) ³⁵			Ciljna vrijednost 2022 0,5% BDP		Ostvarena vrijednost 2021 n/a ³⁶		
Indikator učinka Iznos ulaganja u istraživanje i razvoj poslovnog sektora			Početna vrijednost 2020 Poslovni sektor 2,11 mil. € (2019. Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta 14%) ³⁷			Ciljna vrijednost 2022 Rast ulaganja za 15%		Ostvarena vrijednost 2021 n/a		
Indikator učinka Broj angažovanih na poslovima istraživanja i razvoja			Početna vrijednost 2020 1586 istraživača, 685 istraživača (FTE) u 2019.			Ciljna vrijednost 2022 Povećanje za 5%		Ostvarena vrijednost 2021 n/a		
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 3.2.	Indikator rezultata za period 2021-2022	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
3.2.1. Implementacija programskih aktivnosti za inovativne grantove za partnerstva nauke i privrede, start up predakceleraciju i zapošljavanje istraživača	IO 1: Broj odobrenih projekata inovativnim organizacijama sa učešćem preduzeća/vrijednost grantova (do 100.000 € po partnerstvu) Početna vrijednost 2020: 12 tekućih projekata u 2020. 6 projekata koji su počeli sa realizacijom 2018. je završeno u 2020. Ciljna vrijednost 2021: 8 završenih projekata. Ostvarena vrijednost 2021: 10 tekućih projekata, od čega do kraja 2021.godine, 8 završenih projekata. IO 2: Broj uspostavljenih partnerstava u sistemu inovacija	Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partneri: Naučno-istraživačke ustanove, preduzeća, državni i privatni univerziteti, privatni sektor, NVO	II kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			300.000 €	181.000 €	Nacionalni budžet	U skladu sa Programom za inovacije 2021-2024.

³⁵ Podatak Ministarstva prosvjete, nauke, kulture i sporta, Saopštenje za 2019. godinu. <https://wapi.gov.me/download/3fdd48be-7bb7-439f-a7b8-2a1f073b4078?version=1.0>

³⁶ Poslednji raspoloživi podaci za 2019. godinu za sva tri navedena indikatora učinka, OC 3.2.

³⁷ <https://wapi.gov.me/download/3fdd48be-7bb7-439f-a7b8-2a1f073b4078?version=1.0>

<p>Početna vrijednost 2020: 18 partnerstava Ciljna vrijednost 2021: 18 partnerstava Ostvarena vrijednost 2021: 18 partnerstava</p> <p>IO 3: Broj start up/spin off kompanija/broj proizvoda, procesa/patenata (program podrške za predakceleraciju start up i grantovi za start up)</p> <p>Početna vrijednost 2020: 9 novih proizvoda u realizaciji Boost me Up programa. Za 4 dobijena podrška za dalji razvoj – startapova. U okviru StartUp Activatora formirana 3 nova startupa koji su dobili podršku za razvoj biznis ideja.</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: 1 spin-off, 2 startapa, 4 proizvoda.</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 10 novih startapova, 22 startap tima uključena u predakceleracijske programe/proizvoda (biće poznato tek na kraju realizacije predakceleracijskih programa – maj 2022.)</p> <p>IO 4: Broj podržanih inovativnih projekata IPA/broj istraživača-doktoranada angažovano kroz projekte/broj inovativnih biznis ideja kao rezultat</p>	<p>Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta</p> <p>Ministarstvo ekonomskog razvoja</p>					210.000 €	130.000 € Predakceleracija 162.000 € Rana faza razvoja startapova	Nacionalni budžet	
---	---	--	--	--	--	-----------	--	-------------------	--

	<p>Početna vrijednost 2020: Ugovoreno je 13 projekata. Ukupno je 32 angažovanih doktoranada i doktora nauka.</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: Uspješna implementacija tekućih 13 projekata.</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Implementirana 4 projekta/32 doktoranda i doktora nauka. Preostalih 9 projekata će se finalizovati do kraja II kvartala 2022. godine.</p>							<p>IPA sredstva (U aprilu 2020. isplaćeno predfinansiranje u iznosu od 762.135,57 €) Finalno plaćanje 190.533,89 € - u junu 2022.</p> <p>952.669,46€ (Grant šema IPA)</p>	
<p>3.2.2. Realizovati program obuke i savjetovanja za ključne aktere u kreiranju predloga projekata u okviru EU programa i jačanje kapaciteta NCP</p>	<p>IO 1: Broj održanih obuka/Broj učesnika (predstavnik preduzeća) Početna vrijednost 2020: COSME 16 obuka/291 učesnik; H2020 3 obuke/68 učesnika (MER)/ 3 H2020 događaja sa preko 200 učesnika/1 promocija COST programa/ 1 EUREKA info dan/30 učesnika (MN-MPNKS) Ciljna vrijednost 2021: COSME (SMP) 10 obuka/100 učesnika; H2020 2 obuke/50 učesnika (MER)/ 1 Eureka info dan/30 učesnika; 1 Horizont Evropa info-dan/50 učesnika (MPNKS) Ostvarena vrijednost 2021: COSME (SMP) 1 obuka/20 učesnika (MER);</p>	<p>Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja/Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta Ključni partneri: preduzeća, NI</p>	<p>II kvartal 2021.</p>	<p>IV kvartal 2021.</p>		<p>8.000 €</p>	<p>5.000€ 700€</p>	<p>2021: COSME (SMP) Nacionalni budžet MPNKS</p>	<p>Usljed produžetka COVID 19 pandemije, neki od planiranih događaja su otkazani. Predata aplikacija u okviru novog SMP (EEN), čija evaluacija se očekuje početkom 2022. godine i u skladu sa istim biće nastavljeno sa aktivnostima na organizaciji obuka.</p> <p>Ojačati promotivne aktivnosti i obuke u cilju većeg</p>

	<p>2 Horizont Evropa info dana / 95 učesnika (MPNKS) + 1 Horizont Evropa dvodnevna obuka / 60 učesnika (MPNKS)</p> <p>IO 2: Broj NCP za Industrijsko vodstvo/jačanje kapaciteta</p> <p>Početna vrijednost 2020: organizovana 3 vebinara za NCP</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: Imenovanje 3 nacionalne kontakt osobe za oblasti Digitalizacija, industrija i svemir i Evropski savjet za inovacije i Evropski inovacioni ekosistemi/ organizovana 2 vebinara za NCP.</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Organizovana 2 vebinara za oblasti Evropski savjet za inovacije i Evropski inovacioni ekosistemi u 2021.</p>								interesovanja i korišćenja mogućnosti EUREKA, Horizont Evropa programa.	
<p>3.2.3. Podsticati učešće u EU programima COSME (SMP), EUREKA, HORIZON</p>	<p>IO 1: Broj uspješno finansiranih projektnih predloga sa učešćem preduzeća u EUREKA (konkurs ID)</p> <p>Početna vrijednost 2020: Krajem 2019. odobreno je 5 novih projekata i 1 novi krajem 2020. godine. Ukupno je u fazi realizacije 9 EUREKA projekata.</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: Implementacija 8 tekućih projekata, 1 završeni i 1 novi Eureka projekat.</p>	<p>Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja/Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta</p> <p>Ključni partneri: preduzeća, NI</p>	II kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		120.000 €	90.000 € /	Nacionalni Budžet (tekući i novi EUREKA projekti) COSME (SMP) članarina- Nacionalni budžet EUREKA (Nacionalni budžet) HORIZON Europe-	S obzirom da su tek krajem 2021. godine počeli pregovori za učešće CG u SMP, nije bilo plaćanje članarine. Predata aplikacija u okviru novog SMP (EEN), koja je pozitivno ocijenjena početkom 2022. Unaprijediti promotivne	
						3.400 € 80.407 €	3.400 € /		MPNKS: 826.367,38 € kontribucija za 2021.	
						900.000 €				

	<p>Ostvarena vrijednost 2021: Implementacija 8 tekućih projekata, 0 završenih, nije bilo novih projekata</p> <p>IO 2: Broj odobrenih aplikacija u okviru programa COSME (SMP)/H 2020/EUREKA</p> <p>Početa vrijednost 2020: 1 COSME projekat/1 H2020 (MER); 9 novih H2020 aplikacija odobreno, podržano 6 timova kroz tačku 1 Konkursa NIID "Učešće u programu Horizont 2020" (MN/MNPKS).</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: 1 COSME (SMP) projekat/1 Horizont Evropa (MER); 1 Horizont Evropa projekat (MPNKS).</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Odobrene dvije Horizont Evropa projektne aplikacije, trenutno u procesu ugovaranja sa Evropskom komisijom MPNKS</p>						450.000 €	godinu za Horizont Evropa.	Nacionalni budžet HORIZON Europe - IPA	aktivnosti u cilju boljeg korišćenja mogućnosti EUREKA, Horizont Evropa programa.
--	--	--	--	--	--	--	-----------	----------------------------	--	---

Operativni cilj 3.3.

Razvoj institucionalne infrastrukture i usluge podrške za razvoj preduzetništva

Indikator učinka SME Policy Index - Indeks Akta o MSP Preduzetničko vještine, poddimenzija (8a)		Početa vrijednost 2020 Posljednji raspoloživi podatak je za 2019 - 2,35 ³⁸			Ciljna vrijednost 2022 2,5			Ostvarena vrijednost 2021 n/a		
Indikator učinka SME Policy Index - Indeks Akta o MSP Usluge podrške za MSP, poddimenzija (5a2)		Početa vrijednost 2020 Posljednji raspoloživi podatak je za 2019 - 4,23 ³⁹			Ciljna vrijednost 2022 4,2			Ostvarena vrijednost 2021 n/a		
Aktivnost koja utiče na	Indikator rezultata za period 2021-2022	Institucije odgovorne za	Datum početka	Planirani	Status realizacije	Novi rok za realizaciju (uz	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period

³⁸ <https://www.oecd.org/countries/montenegro/sme-policy-index-western-balkans-and-turkey-2019-g2g9fa9a-en.htm>-Odnosi se na oba indikatora u okviru OC 3.3

³⁹ OECD SME Policy Index 2019, <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/g2g9fa9a-en.pdf?expires=1570609300&id=id&acname=guest&checksum=A1F5656ACC2C231456C1C9BD7A100FCE>

realizaciju Operativnog cilja 3.3.		spvođenje aktivnosti		datum završetka	AAA	odgovarajuće obrazloženje)				spvođenja
<p>3.3.1. Unaprijediti kapacitete Biznis centara, inkubatora i Centara kompetencija za pružanje usluga preduzećima</p>	<p>IO 1: Broj pruženih konsultantskih usluga od strane biznis centara Početa vrijednost 2020: BSC Bar 25 pruženih usluga, RBC Berane 47 pruženih Ciljna vrijednost 2021: 85 usluga (RBC Bar +RBC Berane) Ostvarena vrijednost 2021: Ukupno 39 usluga (RBC Bar: usluge za podršku preduzetništvu-34 biznisa podržano kroz saradnju sa Opštinom Bar; 100 osoba na obukama za sticanje vještina za zapošljavanje (Design thinking, Arduino programiranje, Web App razvoj i Razvoj poslovnog modela. RBC Berane: 5 usluga)</p> <p>IO 2: Broj usluga inkubatora Početa vrijednost 2020: BSC Bar 58, RBC Berane 95 Ciljna vrijednost 2021:140 usluga inkubatora (RBC Bar +RBC Berane). Ostvarena vrijednost 2021: Ukupno 40 usluga (30+10 usluga inkubatora, podrška stanarima inkubatora RBC Bar +RBC Berane)</p> <p>IO 3: Broj novih preduzeća-</p>	<p>Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partner: Lokalne samouprave/ Inkubator/ Biznis centar Bar, Inkubator Berane</p>	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			119.000 € (48.000 RBC Bar+71.000 € RBC Berane)	130.800€ (48.000 RBC Bar+82.800 € RBC Berane).	Javni sektor (Opština) 50.000€; Privatni sektor 34.500 €; Donatori 46.000€; Nacionalni budžet 300€.	Usljed COVID pandemije pružanje usluga se odvijalo u skladu sa okolnostima, a u manjem obimu u odnosu na planirano. Planiran je nastavak pružanja savjetodavnih i konsultantskih usluga, kao i podrška stanarima inkubatora.

	<p>stanara inkubatora Početna vrijednost 2020: BSC Bar 4 nova (ukupno 25 stanara) stanara, RBC Berane 1 novi stanar (ukupno 4 stanara) Ciljna vrijednost 2021: 9 novih stanara (RBC Bar +RBC Berane) Ostvarena vrijednost 2021: RBC Bar 3 nova biznisa.</p> <p>IO 4: Broj osoba sa unaprijeđenim poslovnim kompetencijama ostvarenim u Centru kompetencija PG-Birzimum Hub Početna vrijednost 2020: 0 (obuke nijesu mogle biti realizovane zbog situacije sa COVID 19). Ciljna vrijednost 2021: 30 učesnika (UPCG) Ostvarena vrijednost 2021: 22 učesnika (UPCG)-obuke sprovedene utvrđenom dinamikom, uz broj polaznika prilagođen važećim epidemiološkim mjerama.</p>	<p>Vodeća institucija: UPCG Ključni partner: Glavni grad Podgorica</p>					<p>2.400 € 13.600 €</p>	<p>Privatni sektor IPA</p>	<p>Preduslovi pune realizacije planiranih aktivnosti su: 1) okončanje pandemije COVID-19; 2) prilagođavanje ovakvim i sličnim vanrednim okolnostima. Preporuka: Kreirati i/ili intezivirati aktivnosti koje se sprovode u online formatu</p>
<p>3.3.2. Implementacija programskih aktivnosti za pružanje mentoring usluga</p>	<p>IO 1: Broj obučeni mentora Početna vrijednost 2020: 0 Ciljna vrijednost 2021: 0 mentora Ostvarena vrijednost 2021: 0 mentora</p> <p>IO 2: Broj preduzeća koja</p>	<p>Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partneri: Biznis centri, lokalne samouprave</p>	<p>III kvartal 2021.</p>	<p>IV kvartal 2021.</p>		<p>35.000 €</p>	<p>8,773.08 €</p>	<p>Nacionalni budžet</p>	<p>S obzirom da je Program usvojen u avgustu 2021. godine, nije bilo dovoljno vremena za promociju ovakvog vida podrške. Dodatno, broj</p>

	koriste usluge mentorstva Početna vrijednost 2020: 12 preduzeća Ciljna vrijednost 2021: 15 preduzeća Ostvarena vrijednost 2021: 6 preduzeća									prijava je bio veći (11), ali nijesu zadovoljili uslove javnog poziva. Uvođenje mentoringa kao obaveznog dijela paketa podrške za početnike u biznisu će biti implementirano i u 2022. godini
Operativni cilj 3.4. Podsticanje razvoja zelene ekonomije										
Indikator učinka Procenat prerađenog industrijskog otpada			Početna vrijednost 2020 7,7% (2019.g.) ⁴⁰			Ciljna vrijednost 2022 3,6%			Ostvarena vrijednost 2021 /	
Indikator učinka Nivo emisija gasova sa efektom staklene bašte			Početna vrijednost 2020 Estimacija emisija se radi svake godine za 2 godine unazad, po IPCC 2006 metodologiji (3.494 Gg CO2 eq (industrija 411 Gg CO2 eq), 2015)			Ciljna vrijednost 2022 Smanjenje emisije gasova za 3%			Ostvarena vrijednost 2021 /	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 3.4.	Indikator rezultata za period 2021-2022. godine	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planir ani datum završe tka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja

⁴⁰ Podaci za 2020.g. nijesu dostupni. Važno je napomenuti da je na značajno povećanje ostvarene vrijednosti u 2019. godini (7,7%) u odnosu na planiranu (3,6%) uticalo rješavanje pitanja naslijeđenih deponija industrijskog otpada u prethodnom periodu.

<p>3.4.1. Razvoj i implementacija programa, projekata i sličnih aktivnosti u oblasti očuvanja, održivog korišćenja, zaštite i unapređivanja životne sredine, energetske efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora i energije na državnom i lokalnom nivou</p>	<p>IO 1: Iznos finansijske podrške za investicije u energetske efikasnost i nastavak realizacije programa podrške za prelazak na zelena vozila Početa vrijednost 2020: Potpisan Sporazum o saradnji između Eko fonda i UNDP Ciljna vrijednost 2021: Potpisan Sporazum o saradnji između Eko-fonda i Ministarstva kapitalnih investicija/ Sporazum o realizaciji projekata sa Zelenim fondom Slovenije. Ostvarena vrijednost 2021: 04.03.2021.god. potpisan je opšti Memorandum o saradnji između Eko-fonda i Ministarstva kapitalnih investicija. Eko fond je u junu 2021.god. inicirao programske i projektne aktivnosti prema Ministarstvu kapitalnih investicija. U dijelu aktivnosti koje su se sprovodile u 2021.g. od strane Eko fonda realizovani su finansijski podsticaji za nabavku električnih i hibridnih vozila namijenjeni fizičkim licima i privredi. Kroz sprovedeni javni konkurs subvencionisana je nabavka električnih i hibridnih vozila u iznosu od 100.000 € (-15 hibridnih/1</p>	<p>Vodeća institucija: Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma/Fond za zaštitu životne sredine (Eko-fond) Ključni partneri: Ministarstvo kapitalnih investicija, UNDP, Elektrotehnički fakultet</p>	<p>III kvartal 2021.</p>	<p>IV kvartal 2021.</p>		<p>IV kvartal 2022.</p> <p>Eko fond je u izvještajnom periodu intenzivirao aktivnosti u vezi ostvarivanja saradnje o realizaciji projekata sa Zelenim fondom Slovenije, međutim sam proces je znatno usporen usljed promjena u strukturi u okviru ministarstava Republike Slovenije.</p> <p>Sporazumi o konkretnim programskim i projektne aktivnostima po osnovu Memoranduma o saradnji MKI/Eko-fond nisu potpisani u 2021.god., samim tim nisu realizovani. U pogledu projekta Energetski efikasan dom, Ministarstvo kapitalnih investicija je samostalno</p>	<p>/</p>	<p>188.404 €⁴¹ (100.000€ NB, 88.404 Donatori)</p>	<p>Potrebno intenzivirati aktivnosti Ministarstva kapitalnih investicija na uspostavljanju saradnje sa Eko-fondom u dijelu razvoja programa i projekata energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije.</p> <p>Predušlov za potpisivanje Sporazuma o realizaciji projekata sa Zelenim fondom Slovenije je da Republika Slovenija pokrene postupke za potpisivanje Programa razvojne saradnje sa Crnom Gorom 2022-2023, koji je u toku pripreme od strane Republike Slovenije. U 2022.g. se očekuje realizacija projekata po osnovu javnog poziva Eko-fonda za dodjelu</p>
--	---	--	--------------------------	-------------------------	--	---	----------	---	---

⁴¹Navedena sredstva su utrošena za sprovođenje aktivnosti koje je realizovao Eko fond ili samostalno realizovao ili u saradnji sa UNDP, a koji nijesu bili poznati i planirani u momentu izrade akcionog plana (100.000€ dodjeljenih subvencija za nabavku električnih vozila (iz sopstvenih sredstava Eko-fonda) i 88.404 € za nabavku i ugradnju fotonaponkih sistema (u saradnji sa UNDP)).

<p>3.4.2. Saniranje i remedijacija deponija industrijskog otpada</p>	<p>IO 1: Riješena pitanja naslijeđenih deponija industrijskog otpada Početna vrijednost 2020: Nastavljene aktivnosti na realizaciji projekta (izvezeno 92,16 t zauljanog otpada u Grčku) /na remedijaciji lokacije Flotaciono jalovište Gradac u 2020.g. završeno cca 23% radova)/na remedijaciji deponije Maljevac završeno cca 82% radova /Kod lokacije KAP završene aktivnosti na geodetskom snimanju i geološko-geotehničkom snimanju lokacije bazena crvenog mulja i u toku je priprema tehničke dokumentacije za bazene crvenog mulja i deponiju čvrstog otpada. Ciljna vrijednost 2021: Završetak radova na lokaciji Maljevac/Gradac/završetak pregovora sa SB za uključivanje remedijacije Kasete i na deponiji pepela i šljake Maljevac u okviru projekta. Ostvarena vrijednost 2021: Nastavljeno je sa izvozom grita sa lokacije brodogradilišta Bijela budući da su obezbijeđene neophodne dozvole za izvoz otpada. Poslednje količine grita izvezene su početkom februara 2022. godine. Završeni su radovi</p>	<p>Vodeća institucija: Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine Ključni partneri: Svjetska banka</p>	<p>I kvartal 2021.</p>	<p>III kvartal 2021.</p>		<p>14.000.000 €</p>	<p>10.041.166,97 €</p>	<p>Nacionalni budžet (kredit Svjetske banke</p>	<p>U narednom periodu shodno zakonodavnoj regulativi biće sproveden tehnički pregled radova, od strane licenciranih firmi, koji će potvrditi da li su radovi izvedeni u skladu sa Glavnim projektima remedijacije i Ugovorima. U toku su pregovori sa Svjetskom bankom vezano za produženje odnosno obezbjeđivanje sredstava za II komponentu projekta.</p>
---	--	--	------------------------	--------------------------	--	---------------------	------------------------	---	--

	na remedijaciji flotacionog jalovišta „Gradac“ i na deponiji pepela i šljake „Maljevac“.								
3.4.3. Ekološki prihvatljivo zbrinjavanje otpada koji sadrži PCB ⁴²	<p>IO 1: Riješeno pitanje trajnog zbrinjavanja otpada koji sadrži PCB</p> <p>Početna vrijednost 2020: Tokom 2020. objavljeni tenderi i izabrane kompanije za zbrinjavanje otpada - Miteko za izvoz i trajno uništenje 192 t PCB opreme i otpada, i Rade Končar za dekontaminaciju 82 t opreme kontaminirane PCB-om.</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: Trajno ukloniti 274 t PCB iz Crne Gore.</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Završen je ugovoreni posao dekontaminacije opreme sa niskim stepenom kontaminacije, uz oko 80 t dekontaminirano i vraćeno vlasniku na dalju upotrebu. U pogledu trajnog odlaganja visoko kontaminirane PCB opreme, ulja i otpada, odloženo je 224,76 t. Ukupna količina PCB opreme i otpada koji je zbrinut ovim aktivnostima je oko 305 tona. Sa količinama iz 2021.g., ukupno je 553 t, odnosno 85% PCB opreme i otpada identifikovanog u zemlji,</p>	Vodeća institucija: Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma Ključni partneri: UNDP, GEF	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		410.408 €	647,620.55 € (705.000 USD)	Donatori-Globalni fond za životnu sredinu (GEF)	Ministarstvo, CEDIS, UNIPROM KAP i drugi vlasnici opreme koja sadrži PCB, treba da inteziviraju realizaciju aktivnosti planiranih projektom „Sveobuhvatno ekološki prihvatljivo upravljanje PCB otpadom u Crnoj Gori“, imajući u vidu da je planirani završetak projekta 2021.g. Objavljen je tender za uklanjanje oko 1,000 tona zemljišta sa najvećim i opasnim stepenom kontaminacije I slijedi evaluacija pristiglih ponuda.

⁴² Projekat “Sveobuhvatno ekološki prihvatljivo upravljanje otpadom koji sadrži polihlorovane bifenile (PCB) u Crnoj Gori” (GEF)

	zbrinuto na ekološki prihvatljiv način, a rizik od izlaganja ovoj opasnoj hemikaliji je značajno smanjen.									
3.4.4. Implementacija programskih aktivnosti za razvoj cirkularne ekonomije	<p>IO 1: Broj podržanih preduzeća</p> <p>Početna vrijednost 2020: 1 preduzeće</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: 20 preduzeća</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 1 preduzeće</p> <p>IO 2: Vrijednost odobrene podrške</p> <p>Početna vrijednost 2020: 4.830 €</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: 200.000 €</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 4.628,40€</p>	Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja	III kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			200.000 €	4.628,40€	Nacionalni budžet	Program je usvojen u avgustu 2021. godine, te nije bilo dovoljno vremena za promociju, kako bi se obezbijedila prepoznatljivost podrške. Dodatno, PL za 2022. godinu unapređena i predviđa širi opseg podrške usmjerena na stimulisanje pravilnog upravljanja otpadom, kroz izbjegavanje nastanka otpada i reciklažu.
Operativni cilj 3.5. Podrška diverzifikaciji ponude industrijskog sektora u regionalnom kontekstu										
Indikator učinka Broj podržanih manifestacija kroz različite programa podsticanja razvoja preduzetništva u ruralnim sredinama			Početna vrijednost 2020 138 manifestacija (2020) Kumulativno 2019-2020 broj manifestacija je 550)			Ciljna vrijednost 2022 Povećanje za 10% u odnosu na 2020.			Ostvarena vrijednost 2021 286 manifestacija (2021)	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 3.5.	Indikator rezultata za period 2021-2022. godine	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
3.5.1. Stvoriti uslove za diverzifikaciju ekonomskih	IO 1: Broj podržanih projekata Početna vrijednost 2020: Mjera 7 „Diverzifikacija	Vodeće institucije: Ministarstvo poljoprivrede,	II kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			/	/	Nacionalni budžet: 25% IPARD fond: 75%	Realizacija mjere se nastavlja u toku 2022.g. u skladu sa

<p>aktivnosti u ruralnim sredinama kroz realizaciju programa podrške (MIDAS projekat, IPARD program 2014-2020)</p>	<p>ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima“ je akreditovana i odobrena od strane Evropske komisije. Ciljna vrijednost 2021: U II kvartalu je planirano objavljivanje prvog javnog poziva kroz Mjeru 7 Ostvarena vrijednost 2021: Javni poziv za Mjeru 7 „Diverzifikacija ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima“ je raspisan 23.06.2021. godine. Po Javnom pozivu je pristiglo 102 zahtjeva za podršku.</p>	<p>šumarstva i vodoprivrede Ključni partner: MER, NTO, Poslovne asocijacije</p>								<p>utvrđenim procedurama. Javnim pozivom je predviđena administrativna i terenska kontrola prije dodjeljivanja Rješenja o odobrenju investicije i potpisivanja Ugovora o podršci, nakon čega podnosioci zahtjeva mogu započeti sa realizacijom investicije⁴³.</p>
<p>3.5.2. Program podsticajnih mjera u oblasti turizma</p>	<p>IO 1: Ukupan broj manifestacija u organizaciji LTO (MER, Realizacija Programa podsticajnih mjera u oblasti turizma Početa vrijednost 2020: 138 Ciljna vrijednost 2021: do 5% više u odnosu na 2020. godinu. Ostvarena vrijednost 2021: 286 manifestacija</p> <p>IO 2: Broj projekata kojima su odobrena sredstva (MER, Realizacija Programa podsticajnih mjera u oblasti turizma) Početa vrijednost 2020: 0 projekata</p>	<p>Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja i NTO Ključni partneri: privreda, lokalne TO</p>	<p>III kvartal 2021.</p>	<p>III kvartal 2021.</p>		<p>180.000 €</p>	<p>159.450,00 €</p>	<p>Nacionalni budžet</p>	<p>Slijedi nastavak daljih kontinuiranih aktivnosti sprovođenja Programa(Program podsticajnih mjera u oblasti turizma za 2022.g. usvojen od strane Vlade i raspisani javni pozivi. Program sadrži 4 mjere: Organizovanje manifestacija/festivala; Unapređenje kvaliteta usluga i ponude u kampovima; Unapređenje</p>	

⁴³ Nije bilo utroška sredstava za ovu namjenu u 2021.g. (dostavljeni podaci iz zahtjeva MPŠV - 6.080.000 €, od čega 4.560.000 € EU finansiranje, a 1.520.000 € nacionalni doprinos).

	<p>Ciljna vrijednost 2021: minimum 5% više u odnosu na 2020. godinu</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 67 projekata</p>								ponude i podizanje kvaliteta usluga u ruralnom turizmu; Razvoj inovativnih turističkih proizvoda i usluga koji obogaćuju turističku ponudu u ruralnom, kulturnom, zdravstvenom, sportskom i drugim vidovima turizma.
<p>3.5.3. Diverzifikacija turističke ponude na Sjeveru Crne Gore</p>	<p>IO 1: Iznos opredijeljenih sredstava za finansiranje obnove postojećih i stvaranja infrastrukture na novim lokacijama namijenjenim za skijališta</p> <p>Početa vrijednost 2020: 18.605.773 € (iz kreditnih sredstava 13.861.883,54 €)</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: Opredijeljena sredstva za finansiranje obnove postojećih i stvaranje infrastrukture na novim lokacijama za 5 skijališta u državnom vlasništvu.</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 8.682.446.67 € Tokom 2021. godine su na svim skijalištima preko UJR izvođeni radovi. Najintenzivniji radovi su izvođeni na izgradnji žičare K7 u sklopu Ski centra "Kolašin 1600" i žičara K7</p>	<p>Vodeće institucije: Ministarstvo ekonomskog razvoja</p> <p>Ključni partneri: Uprava javnih radova, DOO " Skijališta Crne Gore", Investiciono razvojni fond Crne Gore, privatni investitori</p>	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		7.383.979 €	8.682.446.67 €	Nacionalni budžet (Kapitalni budžet)	Postoji izvjestan broj projekata koji se realizuju u skijalištu (Ski centar "Kolašin 1600") n akojim se nastavljaju radovi u 2022.g. Kod preostalih skijališta, rokovi rokovi za stavljanje u funkciju, a koji se finansiraju kroz KB su: Cmiljača-sezona 2023/24; Žarski- sezona 2023/24; Savin kuk, Durmitor (nova žičara)-sezona 2023/2024 (ovo skijalište je u funkciji, ali sa starom

	je stavljena u funkciju 14.02.2022.godine									infrastrukturuom); Hajla- sezona 2023/2024
3.5.4. Razvoj kreativnih industrija- realizacija Programa "Kreativna Crna Gora: Identitet, imidž, promocija"	IO 1: Broj podržanih preduzeća u oblasti kreativnih industrija Početna vrijednost 2020: 17 projekata i programa Ciljna vrijednost 2021: 10 projekata Ostvarena vrijednost 2021: 0	Vodeća institucija: Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		Konkurs nije realizovan u 2021. godini iz administrativnih razloga, ali je njegova realizacija planirana za II kvartal 2022. godine Novi rok: II kvartal 2022. godine.	100.000 €		Nacionalni budžet	Održavanje kontinuiteta pružanja podrške sektoru kreativnih industrija.

Operativni cilj 3.6.
Podsticanje digitalne transformacije preduzeća

Indikator učinka Indeks onlajn usluga (OSI) ⁴⁴	Početna vrijednost 2020 0,54 Indeks on-line usluga u 2020. (EGDI Index 2020.)	Ciljna vrijednost 2022 Povećanje za 10%	Ostvarena vrijednost 2021 n/a							
Indikator učinka Procenat obezbjeđivanja usluga putem Web sajta preduzeća ⁴⁵	Početna vrijednost 2020 84,5% kompanija koje imaju Web sajt (72,3% dostupan katalog/cjenovnik i 61,7% linkovi ili refence na društvenim mrežama 2020)	Ciljna vrijednost 2022 Procenat preduzeća koja imaju Web sajt povećan za 3%	Ostvarena vrijednost 2021 84,6% kompanija koje imaju Web sajt (73% dostupan katalog/cjenovnik i 62,5% linkovi ili refence na društvenim mrežama 2021)							
Aktivnost koja utiče na	Indikator rezultata za period 2021-2022. godine	Institucije odgovorne za	Datum početka	Planirani	Status realizacije	Novi rok za realizaciju (uz	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period

⁴⁴ EGDI Kompozitni indeks <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data/Country-Information/id/114-Montenegro>

⁴⁵ Uslijed metodološke promjene u izvještavanju indikatora kod upotrebe IKT u preduzećima, napravljena je izmjena kod prvobitno definisanog indikatora učinka za praćenje ostvarenosti operativnog cilja, i naveden novi u skladu sa raspoloživim podacima.

realizaciju Operativnog cilja 3.6.		spvođenje aktivnosti		datum završetka	AAA	odgovarajuće obrazloženje)				spvođenja
3.6.1. Promocija i obezbjeđenje savjetodavne podrške za unapređenje biznisa primjenom digitalizacije	IO 1: Broj održanih događaja/učesnika Početna vrijednost 2020: 4/232 Ciljna vrijednost 2021: 4 događaja/80 učesnika (Odbor UPCG za digitalnu transformaciju); 7 događaja/210 učesnika (Odbor PKCG za ICT) Ostvarena vrijednost 2021: 2/28 (UPCG); 5 događaja /108 učesnika (Odbor PKCG za ICT)	Vodeća institucija: PKCG, UPCG	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			2.100 €	1.500€ (PKCG)	Privatni sektor (PKCG)	Odbor ICT u PKCG će i tokom 2022.godine aktivno učestvovati u promociji vrijednosti uvođenja digitalizacije u MMSP. Kroz dalje aktivnosti Odbora za digitalnu transformaciju UPCG njegovo djelovanje u narednom periodu biti i dodatno intenzivirano u cilju podrške razvoju digitalnog poslovanja i inovativne privrede, tj. unapređenju biznisa primjenom digitalizacije.
3.6.2. Program podrške za digitalnu transformaciju preduzeća	IO1: Broj podržanih preduzeća Početna vrijednost 2020: 55 Ciljna vrijednost 2021: 50 preduzeća Ostvarena vrijednost 2021: 16 preduzeća	Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partneri: preduzeća, startapovi	II kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			400.000 €	95.844,42€	Nacionalni budžet	Program je usvojen u avgustu 2021. godine, te je bilo manje vremena za aplikacije, a veliki broj prijava nije zadovoljio uslove. U planu

	IO2: Vrijednost dodijeljenih grantova Početna vrijednost 2020: 177.304,53 € Ciljna vrijednost 2021: 400.000 € Ostvarena vrijednost 2021: 95,844.42€								je nastavak kontinuirane realizacije aktivnosti u okviru Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2022. godinu.
3.6.3. Analiza stepena digitalizacije crnogorske privrede	IO 1: Izrađen dokument Početna vrijednost 2020: Anketirano 180 preduzeća na temu digitalizacije i donijete preporuke (stepen korišćenja ICT) PKCG. Ciljna vrijednost 2021: Anketirano 500 preduzeća na temu digitalizacije (stepen korišćenja ICT) Ostvarena vrijednost 2021: Anketirano 100 preduzeća na temu digitalizacije i donijete preporuke (stepen korišćenja ICT) PKCG	Vodeća institucija: Privredna komora	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		/		/	Anketirano je manje preduzeća na temu digitalizacije jer je zbog pandemije izostao obilazak preduzećima. Tokom 2022. planiran je obilazak firmi i nastavak anketiranja. PKCG će i u 2022.godini nastaviti sa istraživanjima o digitalnoj transformaciji MMSP i stepenu korišćenja ICT.
STRATEŠKI CILJ 4.									
UNAPREĐENJE PRISTUPA TRŽIŠTU									
Operativni cilj 4.1.									
Pojednostavljene trgovinskih procedura i smanjenje tehničkih barijera trgovine									
Indikator učinka Prosječno vrijeme izvoza robe u drumskom saobraćaju (h) ⁴⁶			Početna vrijednost 2020 6h i 55 minuta ⁴⁷			Ciljna vrijednost 2022 Smanjiti vrijeme potrebno za sprovođenje procedura za izvoz za najmanje 10% ⁴⁸		Ostvarena vrijednost 2021 Mjerenje vremena je sprovedeno u novembru/ decembru 2021. godine. Izrada Studije mjerenja vremena (2022.)	

⁴⁶ Prosječno vrijeme izvoza robe u drumskom saobraćaju se odnosi na vrijeme koje protekne od početka izvoznog postupka kod CI Terminal Podgorica do istupa robe na CI Dobrakovo.

⁴⁷ Podaci dobijeni iz carinsko-informacionog sistema Uprave prihoda i carina.

⁴⁸ Procenti se odnose na početnu vrijednost iz 2020.godine.

Indikator učinka Procenat elektronskih carinskih deklaracija koje podnose imaoi oodobrenja za pojednostavljene postupke na osnovu knjigovodstvenog upisa ⁴⁹		Početna vrijednost 2020 4.95%		Ciljna vrijednost 2022 10%		Ostvarena vrijednost 2021 4,28%				
Indikator učinka Global Enabling Trade Index, rangiranje, WEF		Početna vrijednost 2020 Posljednji raspoloživi podaci za 2016. godinu - 62. mjesto/136 zemalja ⁵⁰		Ciljna vrijednost 2022 60. mjesto		Ostvarena vrijednost 2021 n/a				
Indikator učinka World Bank Trade Logistics Index, rangiranje		Početna vrijednost 2020 Posljednji raspoloživi podaci za 2018. godinu - 77. mjesto/160 zemalja ⁵¹		Ciljna vrijednost 2022 75. mjesto		Ostvarena vrijednost 2021 n/a				
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 4.1.	Indikator rezultata za period 2021-2022. godine	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
4.1.1. Implementiranje procedura pojednostavljeno i ubrzanog puštanja roba kroz implementaciju programa ovlašćenih privrednih subjekata (OPS) ⁵²	IO 1: Broj privrednika sa statusom OPS Početna vrijednost 2020: 2 Ciljna vrijednost 2021: 1 novi privredni subjekat Ostvarena vrijednost 2021: Jednom novom privrednom subjektu je dodijeljen AEO status za carinska pojednostavljenja i sigurnost i zaštitu u skladu sa najvišim standardima u oblasti saradnje i partnerstva između carine i biznis zajednice.	Vodeća institucija: Ministarstvo finansija i socijalnog staranja/Uprava prihoda i carina Ključni partneri: Privredna komora	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021. (kontinuirano)			/	/	Nastaviti sa promocijom AEO statusa kompanijama koje su prepoznate kao uredni učesnici u carinskom postupku.	
4.1.2. Uspostavljanje Novog kompjuterizovanog	IO 1: Obezbjedivanje preduslova za punu implementaciju NCTS-a	Vodeća institucija: Uprava prihoda i carina Ključni partneri:	III kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		Prolongirano je trajanje ugovora potpisanih u okviru IPA 2014	6.764,56€ 60.881,03€ (Ugovor za podršku)	/	Nacionalni Budžet (MFSS) Sredstva iz	Nastaviti sa aktivnostima na realizaciji projekta, izvršiti

⁴⁹ Uslijed metodološke promjene u izvještavanju, izmijenjen je prvobitno definisani indikator učinka za praćenje ostvarenosti OC, koji prikazuje % podnošenja elektronskih carinskih deklaracija u odnosu na ukupan broj podnijetih carinskih deklaracija.

⁵⁰ http://www3.weforum.org/docs/WEF_GETR_2016_report.pdf

⁵¹ <https://ipi.worldbank.org/about>

⁵² Implementacija mjera za olakšanje trgovine definisanih STO Sporazumom o trgovinskim olakšicama i CEFTA Dodatnim protokolom 5 (PER).

tranzitnog sistema (NCTS) ⁵³	<p>Početna vrijednost 2020: IT rješenja instalirana u IT sistem UPiC (slijedi testna faza).</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: Nacionalna primjena NCTS-a</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Odložena nacionalna primjena za 2022.godinu</p>	Ministarstvo finansija i socijalnog staranja				Projekta "Podrška Upravi carina" na period do 10.decembra 2022.godine. Razlozi odlaganja su nemogućnost dolaska eksperata u CG zbog pandemije, kašnjenje ugovarača sa isporukom aplikacija i kadrovskog stanja u organizacionim jedinicama UPC koje su vezane za implementaciju projekta. Novi rok IV kvartal 2022. godine	pristupanju Konvenciji o zajedničkom tranzitnom postupku i Konvenciji o olakšicama u trgovini robom)	40.365,00€ 363.285,00€ (Ugovor za implementaciju u NCTS)		IPA 2014	preraspored službenika u UPC kako bi se popunile organizacione jedinice koje je UPC obavezna da ima za primjenu konvencija, kao npr. Help Desk.
4.1.3. Implementacija programskih aktivnosti za uvođenje međunarodnih standarda	<p>IO 1: Broj podržanih preduzeća Početna vrijednost 2020: 127 preduzeća</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: 70 preduzeća</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 34</p> <p>IO 2: Vrijednost finansijske podrške Početna vrijednost 2020: 493.362,50 € Ciljna vrijednost 2021: 250.000 € Ostvarena vrijednost</p>	<p>Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja</p> <p>Ključni partneri: Akreditaciono tijelo Crne Gore, Institut za standardizaciju</p>	III kvartal 2021.	IV kvartal 2021			250.000 €	114,785.00 €	Nacionalni budžet	Program je usvojen u avgustu 2021. godine, te je bilo manje vremena za aplikacije, ali istovremeno veliki broj prijavi nije zadovoljio uslove Javnog poziva. Nastavak kontinuirane realizacije aktivnosti u okviru Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za	

⁵³ Implementacija mjera za olakšanje trgovine definisanih STO Sporazumom o trgovinskim olakšicama i CEFTA Dodatnim protokolom 5 (PER).

	2021: 114.785,00 €									2022.g.
4.1.4. Podsticati uvođenje i sertifikaciju sistema upravljanja kvalitetom i bezbjednošću hrane, kao i uključivanje poljoprivrednih proizvođača u registrovane šeme kvaliteta (Agrobudžet)	IO 1: Broj podržanih proizvođača za sisteme upravljanja kvalitetom i bezbjednošću hrane Početna vrijednost 2020: 5 Ciljna vrijednost 2021: 5 Ostvarena vrijednost 2021: 10 IO 2: Broj podržanih proizvođačkih grupa uključenih u šeme kvaliteta Početna vrijednost 2020: 3 Ciljna vrijednost 2021: 2 Ostvarena vrijednost 2021: 1 IO 3: Broj podržanih analiza kvaliteta proizvoda Početna vrijednost 2020: 58 Ciljna vrijednost 2021: 100 Ostvarena vrijednost 2021: 33	Vodeća institucija: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Ključni partneri: Monteorganica, Poslovne asocijacije	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			160.000 €	27.400€	Nacionalni budžet	Usljed kasnijeg usvajanja Agrobudžeta za 2021. godinu, i slabijeg interesovanja predviđeni indikator nije u cjelosti dostignut, što će se nadoknaditi kroz 2022.g., budući da je isti usvojen ranije što omogućava da sredstva budu na raspolaganju potencijalnim korisnicima duži vremenski period. U narednom periodu će se nastaviti sa promocijom mjere i radom sa potencijalnim korisnicima kako bi se na što efikasniji način utrošila opredijeljena sredstva.
4.1.5. Realizovati aktivnosti na planu FSC sertifikacije gazdovanja šumama	IO 1: Površina sertifikovanih šuma Početna vrijednost 2020: Realizovane pripreme aktivnosti. Ciljna vrijednost 2021: Raspisan tender za odabir najboljeg ponuđača.	Vodeća institucija: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Ključni partner: Uprava za šume	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		Aktivnost nije realizovana jer nije došlo do reorganizacije Uprave za šume u DOO, kao pravnog lica koje može biti nosilac sertifikata.	35.000 €	0	Nacionalni budžet	Izvršiti planiranu reorganizaciju načina gazdovanja šumama u CG. Reorganizacija Uprave za šume u Doo.

	<p>Ostvarena vrijednost 2021: Aktivnost nije realizovana jer nije došlo do reorganizacije Uprave za šume u DOO.</p>					Nosilac FSC sertifikata treba da bude Doo. Novi rok: IV kvartal 2022.godine				
<p>4.1.6. Razvoj informacionog sistema u šumarstvu</p>	<p>IO 1: Primjena novog informacionog sistema u oblasti šumarstva Početa vrijednost 2020: Aktivnost (razvoj informacionog sistema) nije sprovedena. Ciljna vrijednost 2021: Pripreme aktivnosti na realizaciji. Ostvarena vrijednost 2021: Izrada projektne dokumentacije i tehničke specifikacije za šumarski sektor (MPŠV i Uprava za šume) koja je upućena EK na odobrenje kako bi se započelo sa realizacijom.</p>	<p>Vodeća institucija: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Ključni partner: Uprava za šume</p>	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		.	/			U toku 2021.g. je izrađena projektna dokumentacija i upućena EK. Tokom 2022. godine se očekuje početak rada na projektu a implementacija i završetak projekta u 2023. godini.
<p>4.1.7. Dalje jačati sistem infrastrukture kvaliteta u cilju daljeg unapređenja konkurentnosti preduzeća</p>	<p>IO 1: Broj harmonizovanih tehničkih propisa u oblastima vezanim za industriju Početa vrijednost 2020: oko 20 tehničkih propisa Ciljna vrijednost 2021: 20 tehničkih propisa (čime će biti postignuta u potpunosti usklađenost sa acquis-om EU) Ostvarena vrijednost 2021: 20 tehničkih propisa u oblasti ljekova, građevinskih proizvoda, energetske efikasnosti i</p>	<p>Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partneri: resorna ministarstva</p>	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			/		U okviru redovnih poslovnih aktivnosti – nije potrebno dodatno finansiranje	Od 2022. godine je potrebno sagledati nove ciljeve i indikatore i praćenje nivoa primjene tehničkih propisa u proizvodnom sektoru kojima se promoviše prednost ovakvog zakonodavstva koje čini minimum zahtjeva za nove

	horizontalnom zakonodavstvu. Ovim je ostvarena harmonizacija i u daljem periodu predstoji usklađivanje sa izmjenama acquisa i primjena na tržištu.									proizvođače u Crnoj Gori, a čije ispunjavanje otklanja sve barijere za plasman njihovih proizvoda u treće države i na zajedničko tržište EU.
4.1.8. Obezbjedenje savjetodavne podrške preduzećima na polju kodifikacije sa ciljem stvaranja preduslova za učešće na NATO tržištu	IO: Broj kompanija koje su dobile NCAGE (NATO entitetski kod) i koje su upoznate sa procedurama kodifikacije kao i uvećanje broja kodifikovanih proizvoda crnogorskih proizvođača i njihov upis u NMRCL - NATO master katalog referenci za logistiku. Početna vrijednost 2020: 25 novih kompanija i 29 novih proizvoda Ciljna vrijednost 2021: 26 novih kompanija i 30 novih proizvoda Ostvarena vrijednost 2021: 17 novih kompanija i 69 novih proizvoda	Vodeća institucija: Ministarstvo odbrane Ključni partneri: Privredni subjekti	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			/		U okviru redovnih poslovnih aktivnosti - nije potrebno dodatno finansiranje.	Tokom 2022. godine planiran je nastavak savjetodavne podrške.
Operativni cilj 4.2.										
Unapređenje povezivanja u klustere i međunarodne lance vrijednosti										
Indikator učinka Broj uspostavljenih vertikalnih klustera			Početna vrijednost 2020 /				Ciljna vrijednost 2022 1		Ostvarena vrijednost 2021 0	
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 4.2.	Indikator rezultata za period 2021-2023. godine	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
4.2.1. Priprema i donošenje	IO 1: Kreiran Program Početna vrijednost 2020: / Ciljna vrijednost 2021:	Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog	II kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			5.000 €	/	UNDP	Sa aspekta širine djelovanja klusterskih

Programa razvoja klastera u Crnoj Gori za period 2022-2024 i započete aktivnosti na implementaciji	Pripremljen i usvojen strateški okvir za razvoj klastera. Ostvarena vrijednost 2021: Finalizovan je Program za razvoj klastera, kao novi strateški okvir, i kao takav inkorporiran u Operativni program za implementaciju Strategije pametne specijalizacije 2021-2024. godine.	razvoja								udruženja u Crnoj Gori i vrste usluga koje nude, postojeći klasteri u većoj mjeri imaju karakteristike udruženja nego klastera, stoga će se u toku 2022.godine preduzeti aktivnosti na transformaciji klastera i pružanju podrške njihovog daljeg razvoja.
Operativni cilj 4.3.										
Jačanje izvoznih performansi preduzeća										
Indikator učinka SME Policy Index – Indeks Akta o MSP Integracija preduzeća u globalne lance vrijednosti, poddimenzija (10.2)			Početa vrijednost 2020 Posljednji raspoloživi podatak je za 2019. - 3,09 ⁵⁴			Ciljna vrijednost 2022 3,3		Ostvarena vrijednost 2021 n/a		
Indikator učinka Broj preduzeća koja su uspostavila poslovnu saradnju			Ostvarena vrijednost 2020 9 (kumulativno 2019-2020.g. - 32 preduzeća uspostavila saradnju)			Ciljna vrijednost 2022 Povećanje broja preduzeća za 20%		Ostvarena vrijednost 2021 15		
Aktivnost koja utiče na realizaciju Operativnog cilja 4.3.	Indikator rezultata za period 2021-2022. godine	Institucije odgovorne za sprovođenje aktivnosti	Datum početka	Planirani datum završetka	Status realizacije AAA	Novi rok za realizaciju (uz odgovarajuće obrazloženje)	Sredstva planirana	Sredstva realizovana	Izvor finansiranja	Preporuke za naredni period sprovođenja
4.3.1. Jačanje ekonomske diplomatije u funkciji uspostavljanja kontakata sa potencijalnim poslovnim	IO 1: Broj primljenih i obrađenih zahtjeva za tržišnim informacijama Početa vrijednost 2020: 37 Ciljna vrijednost 2021: 50 Ostvarena vrijednost 2021: 94	Vodeća institucija: Ministarstvo vanjskih poslova Ključni partneri: MER, PKCG, UPCG, Poslovna udruženja, Agencija za investicije Crne	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.			/	/	U okviru redovnih poslovnih aktivnosti – nije potrebno dodatno finansiranje.	MVP će u narednom periodu nastaviti pospješivati i inicirati protok informacija u oba smjera (između crnogorske i

⁵⁴ OECD SME Policy Index 2019, II kvartal 2021. <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/g2g9fa9a-en.pdf?expires=1570609300&id=id&acname=guest&checksum=A1F5656ACC2C231456C1C9BD7A100FCE>

partnerima i povećanje izvoza	<p>IO 2: Broj proslijeđenih informacija o sajmovima, poslovnim forumima, privredno-turističkim skupovima u državi i inostranstvu s ciljem promocije Crne Gore. Početna vrijednost 2020: 67 Ciljna vrijednost 2021: 70 MVP; 5 UPCG.</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 77(MVP); 6 (UPCG)</p> <p>IO 3: Broj održanih prezentacija o investicionim potencijalima za strana DKP u Crnoj Gori Početna vrijednost 2020: / Ciljna vrijednost 2021: 10 Ostvarena vrijednost 2021: 13</p>	Gore, Počasni konzuli Crne Gore, crnogorska preduzeća, turističke organizacije								<p>međunarodne poslovne zajednice), u cilju uspostavljanja kontakata sa potencijalnim poslovnim partnerima i povećanja izvoza.</p> <p>Od strane UPCG u kontinuitetu će se odvijati informisanje o organizaciji svih važnih aktivnosti na planu promocije.</p>
<p>4.3.2. Podsticati internacionalizacij u domaćih preduzeća kroz pružanje informacija, organizaciju poslovnih susreta, sajмова, misije za razvoj kroz aktivnosti EEN mreže</p>	<p>IO 1: Broj preduzeća kojima su pružene savjetodavne usluge Početna vrijednost 2020: 174 preduzeća (MER) Ciljna vrijednost 2021: 120 preduzeća (MER) Ostvarena vrijednost 2021: 120</p> <p>IO 2: Broj događaja/poslovnih foruma i B2B sastanci Početna vrijednost 2020: 12 (MER) + 8 poslovnih foruma (PKCG) Ciljna vrijednost 2021: 10 događaja/poslovnih foruma i B2B sastanaka</p>	Vodeća institucija: Ministarstvo ekonomskog razvoja Ključni partner: Članovi EEN Konzorcijuma/PKCG	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		5.000 € 16.935 € 25.000 €	5.000 € 16.935 € 10.740 €	COSME (SMP) EEN MER PKCG (privatni sektor) PKCG	<p>U skladu sa novim Radnim programom EEN, nastaviće se sa aktivnostima podsticanja internacionalizacije, poslovnih susreta, sajмова u okviru EEN aktivnosti.</p> <p>PKCG: Osnovne aktivnosti prilikom organizacije poslovnih foruma biće usmjerene ka smanjenju spoljnotgovinsko</p>	

	<p>(MER); 10 PKCG</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 7 + 13 (online) PKCG</p> <p>10 događaja/poslovnih foruma i B2B sastanaka (MER)</p> <p>IO 3: Broj preduzeća koja su uspostavila poslovnu saradnju</p> <p>Početna vrijednost 2020: 3 (MER) + 6 preduzeća (PKCG)</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: 5 preduzeća (MER); 10 PKCG</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: 5 preduzeća (MER), 10 PKCG</p>								g robnog deficita ka tržištu zemalja regiona koje trenutno daje najviše mogućnosti za podizanje nivoa spoljnotrgovinske razmjene, kao i EU, zainteresovanim zemljama Dalekog istoka i UAE, kada je riječ o potencijalnim stranim investitorima i investicijama.
<p>4.3.3.</p> <p>Promocija povećanja konkurentne sposobnosti domaćih proizvođača i usluga i organizacija sajмова i promotivnih aktivnosti</p>	<p>IO 1: Broj promotivnih događaja/broj učesnika</p> <p>Početna vrijednost 2020: 2 promotivne aktivnosti PKCG</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: promotivne aktivnosti PKCG - 2 događaja/50 učesnika</p> <p>Ostvarena vrijednost 2021: Promotivne aktivnosti PKCG - 1 događaj/42 učesnika</p> <p>IO 2: Organizacija učešća privrede na događajima/sajmovima</p> <p>Početna vrijednost 2020: PKCG - posjete na 6 sajмова u Turskoj i predavljanje na online sajmu Kina.</p> <p>Ciljna vrijednost 2021: 6</p>	<p>Vodeće institucije</p> <p>Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, PKCG, IRFCG</p> <p>Vodeća institucija: PKCG</p>	I kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		36.000 € PKCG	640 €	Privatni sektor	<p>Tokom 2022.g., aktivnosti će se odnositi na resertifikaciju prava kod postojećih nosilaca žiga; animiranje i informisanje novih korisnika naročito MSP i promociju nosilaca žiga i samog projekta.</p> <p>U 2022.g., PKCG planira zajedničko učešće crnogorske privrede kroz: organizaciju nastupa na zakupljenom</p>
						60.000 € PKCG	5.774 €		

	sajmova (PKCG) Ostvarena vrijednost 2021: 6 sajmova (PKCG)									štandu; posjete privrednih delegacija sajmovima; informisanje preduzeća o sajmovima, bez organizacije nastupa
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

IV PREPORUKE ZA NAREDNI PERIOD SPROVOĐENJA STRATEŠKOG DOKUMENTA

Sa aspekta prepreka i identifikovanih izazova za rast konkurentnosti industrije i analize ostvarenog rezultata realizacije Akcionog plana Industrijske politike za 2021.godini, kao i ostvarenja dostupnih indikatora učinka, utvrđene su ključne preporuke za definisanje i realizaciju mjera na nivou strateških ciljeva, sa akcentom na aktivnosti koje se nijesu realizovale u 2021.godini u planiranom obimu ili je pak došlo do njihovog prolongiranja za 2022.g. Ujedno, na liniji utvrđenih prioriteta iz Programa rada Vlade Crne Gore za 2022.godini, od izuzetnog je značaja da se razvojni programi i aktivnosti efikasno implementiraju od strane svih uključenih institucija na nivou Koordinacionog tijela za Industrijsku politiku, uz dodatni fokus na jačoj sinergiji Industrijske politike sa S3 strategijom putem podrške daljoj modernizaciji industrije i realizaciji aktivnosti u okviru prioriteta pametne specijalizacije.

U kontekstu navedenog, slijede specifične preporuke kao odgovor na identifikovane izazove, sa akcentom na aktivnosti čija je realizacija u kašnjenju ili se odvija dinamikom sporijom od planirane.

Na nivou prvog strateškog cilja ***Unapređenje infrastrukture i poslovnog ambijenta za efikasniji industrijski razvoj*** potrebno je dinamiziranje aktivnosti *unapređenja i dalji razvoj energetske i saobraćajne infrastrukture*, uz ubrzanje završetka rekonstrukcije i modernizacije postojećih i unapređenje daljih uslova za izgradnju novih energetskih kapaciteta koji će obezbijediti povećanje ukupne proizvodnje električne energije i veći udio obnovljivih izvora energije. Na planu unapređenja ICT infrastrukture za rast konkurentnosti preduzeća potrebno je nastaviti aktivnosti u cilju pospješivanja razvoja nacionalne broadband mreže nove generacije, u vezi sa čim je do kraja 2022.godine planirano donošenje Nacionalnog plana razvoja širokopoljnih mreža nove generacije, Zakona o elektronskim komunikacijama, Strategije uvođenja 5G mobilnih komunikacionih mreža u Crnoj Gori.

U okviru aktivnosti na daljem unapređenju ambijenta za razvoj rudarske proizvodnje akcentat je na zaključivanju novih ugovora u oblasti koncesija za eksploataciju mineralnih sirovina, shodno principima održivog upravljanja resursima u kontekstu proširenja proizvodne i izvozne baze u cilju povećanja obima proizvodnje i veće iskorišćenosti mineralnih sirovina u povezanim industrijskim podsektorima, naročito oblasti metalne industrije, građevinarstva i sl., kao i daljem unapređenju ponude drvene sirovine sa ciljem njene bolje dostupnosti za drvoprerađivače.

U dijelu razvoja ljudskog kapitala kroz obrazovanje i sticanje vještina za konkurentnost industrije u skladu sa potrebama tržišta rada, u cilju efektivnog korišćenja potencijala ljudskih resursa, potrebno je nastaviti sa aktivnostima usmjerenim ka modernizaciji obrazovnih programa stručnog obrazovanja i studijskih programa, unapređenja kvaliteta praktične nastave i kreiranju potrebnih znanja i vještina u skladu sa potrebama privrede. Ujedno, u cilju daljeg unapređenja saradnje privrede i obrazovnih institucija u cilju obezbjeđenja konkurentne radne snage na tržištu rada proaktivnom ulogom svih reprezentativnih udruženja privrede nastaviti sa kontinuiranim sprovođenjem realizacije obuka i tematskih događaja a dodatno i implementacijom programskih aktivnosti podrške daljem razvoju preduzetništva koje predstavljaju važan segment Programa za unapređenje konkurentnosti privrede za 2022. godine.

U pogledu daljeg unapređenja regulatornog okvira i poslovnog ambijenta, neophodno je nastaviti sa aktivnostima na uspostavljanju sistema za elektronsko plaćanje administrativnih taksi, potpune elektronske registracije privrednih subjekata, ažuriranju informacija o uslugama na portalu e-uprave od strane nadležnih institucija odnosno izdavanja e-licenci od strane državnih organa, kao i intenziviranjem aktivnosti na uvođenju jedinstvenog informacionog sistema u oblasti planiranja i izgradnje objekata čijom će potpunom implementacijom sistema, odnosno e-sistema poslovanja biti omogućena veća dostupnost javnih službi građanima.

U dijelu drugog strateškog cilja ***Unapređenje investicija i finansija za modernizaciju industrije*** preporuka je da se nastavi sa povoljnom finansijskom podrškom IRFCG u vidu kredita za likvidnost i razvoj za sektor industrije, obezbjeđenjem faktoring aranžmana kao podrškom za likvidnost i izvoz. Odobravanje kreditnih garancija na osnovu ranije potpisanog COSME programa i EASI programa kao i malih kredita i grantova za podsticaj preduzetništva i samozapošljavanje je praksa koja je ukazala na potrebu za ovim vidom podrške. Neophodno je sagledati mogućnosti unapređenja podrške preduzećima u vidu malih ulaganja u opremu za posebne ciljne grupe (mladi, žene) u cilju unapređenja konkurentnosti i kreiranja novih radnih mjesta.

Posebna preporuka u dijelu implementacije novih finansijskih instrumenata se odnosi na osnivanje Kreditno - garantnog fonda, koji treba da, u slučajevima nemogućnosti obezbjeđenja kredita, kroz izdavanje garancija omogući lakši pristup finansijama. Takođe, potrebno je istražiti nove mogućnosti ulaganja u rizični kapital za inovativna start up preduzeća u

okviru EU fondova. U cilju podsticanja investicija u modernizaciju prerađivačke industrije, preporuka je da se nastavi sa investicijama u okviru IPARD programa i programima podrške kojima se subvencioniraju nabavka proizvodne opreme za modernizaciju prerađivačke industrije. Revitalizacija i razvoj prerađivačke industrije predstavlja prioritet razvoja industrije u Crnoj Gori, te je u narednom periodu neophodno definisati mjere i aktivnosti koje će kroz podsticajni ambijent za realizaciju investicija, tehnološku modernizaciju, ulaganje u inovacije i razvoj novih proizvoda viših faza prerade, uticati da ovaj sektor doprinese eliminisanju „uskih grla” u proizvodnji, povećanju produktivnosti, učešću u BDV-u i u krajnjem postepenom vraćanju industrije na zdrave osnove, uz privlačenje kvalitetnih investitora koji će ulagati u postojeće i/ili izgrađivati nove prerađivačke kapacitete.

U cilju **Podsticanja inovacija, transfera tehnologije i razvoja preduzetništva** u okviru trećeg strateškog cilja, potrebno je jačati politiku inovacija kroz funkcionisanje i rad Savjeta za inovacije i pametnu specijalizaciju i Fonda za inovacije Crne Gore. Preporuka se odnosi na ulaganja u kreiranje i realizaciju programa podrške za razvoj inovativnosti, jačanje saradnje sa akademskom zajednicom, podršku start up zajednici putem inovativnih grantova. Potrebno je nastaviti i sa jačanjem kapaciteta za korišćenje EU fondova i programa, posebno HORIZON Europe i EUREKA, organizacijom obuka, seminara, info dana i sl. Posebna preporuka se odnosi na potpisivanje novog programa Single Market Programme/EEN (raniji COSME program), u okviru kojeg se omogućava realizacija značajnog broja projekata i aktivnosti podrške na planu unapređenja inovativnosti. U cilju dalje podrške razvoju preduzetništva preporuka je da se nastavi sa pružanjem usluga u okviru biznis centara i inkubatora, a posebno sa pružanjem usluga ciljane podrške u vidu mentoringa. U kontekstu usaglašavanja sa EU preporukama iz oblasti zelene tranzicije, posebna preporuka se odnosi na razvoj programa i projekata energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije i uspostavljanje saradnje sa partnerima, fondovima i inicijativama koji podržavaju razvoj zelene i održive ekonomije. Nastaviti sa projektom remedijacije deponija industrijskog otpada i aktivnostima koje se odnose na ekološki prihvatljivo upravljanje PCB otpadom u Crnoj Gori. U dijelu aktivnosti koje se odnose na postepeni prelazak preduzeća u industriji na cirkularnu ekonomiju, preporuka je da se kreiraju i implementiraju novi programi bespovratne podrške za stimulisanje pravilnog upravljanja otpadom, kroz izbjegavanje nastanka otpada i reciklažu. Preporuka je i da se realizuju investicije u preradu u okviru MIDAS programa nakon zaključenja Ugovora o podršci. Potrebno je nastaviti sa unapređenjem infrastrukture na skijalištima, kao i programom podsticajnih mjera u oblasti turizma, kao sektora koji podržava razvoj industrije, kroz organizaciju manifestacija/festivala, unapređenje ponude i razvoj inovativnih turističkih proizvoda i usluga koji obogaćuju turističku ponudu u ruralnom, kulturnom, zdravstvenom, sportskom i drugim vidovima turizma. Daljem razvoju segmenta podrške sektoru kreativnih industrija treba posvetiti posebnu pažnju realizacijom programa i aktivnosti na implementaciji kreativnih ideja i projekata kao i daljoj podršci razvoju i promociji zanatstva kroz usaglašavanje zakonske regulative i realizaciju projekata podrške zanatlijama. Podsticanje digitalne transformacije preduzeća je od posebnog značaja za usklađivanje sa EU preporukama, pa je u tom kontekstu potrebno realizovati aktivnosti na pružanju savjetodavnih usluga i jačanju kapaciteta u oblasti digitalizacije, kao i unapređenju bespovratne finansijske podrške digitalnoj transformaciji preduzeća iz sektora industrije.

Na planu realizacije četvrtog cilja **Unapređenje pristupa tržištu**, u pogledu pojednostavljenja trgovinskih procedura i smanjenja tehničkih barijera trgovine potrebno je nastaviti sa promocijom programa ovlašćenih privrednih subjekata (OPS) kompanijama koje su prepoznate kao uredni učesnici u carinskom postupku i dalja puna implementacija u cilju pojednostavljenih i brzih carinskih postupaka, manjih troškova poslovanja i obezbjeđenja sigurnosti i zaštite u skladu sa najvišim standardima u oblasti saradnje i partnerstva između carine i biznis zajednice. Dodatno je potrebno nastaviti sa aktivnostima na realizaciji projekta Novog kompjuterizovanog tranzitnog sistema (NCTS), čija je nacionalna primjena prolongirana za tekuću godinu, pri tom imajući u vidu opredjeljujući uticaj predmetne aktivnosti u sklopu IV cilja koja je uslovlila izrazito slabu finansijsku realizaciju u 2021.g. U kontinuitetu se nastavljaju aktivnosti implementacije programske podrške za uvođenje međunarodnih standarda kroz Program za unapređenje konkurentnosti privrede, kao i podsticanja uvođenja i sertifikacije sistema upravljanja kvalitetom i bezbjednošću hrane. U pogledu aktivnosti na planu FSC sertifikacije gazdovanja šumama, kao preduslov za realizaciju neophodno je izvršiti planiranu reorganizaciju Uprave za šume u DOO, kao pravnog lica koje može biti nosilac sertifikata, a takođe i nastaviti sa aktivnostima razvoja informacionog sistema u šumarstvu. Ujedno je potrebno nastaviti sa aktivnostima harmonizacije tehničkih propisa sa izmjenama acquisa i daljim praćenjem primjene tehničkih propisa na tržištu i proizvodnom sektoru, kao i nastavak savjetodavne podrške kompanijama o procedurama tokom postupaka kodifikacije, odnosno dobijanja NCAGE koda i kodifikacije proizvoda (dodjeljivanje NSN broja) kao preduslov za nastupanje na NATO tenderima za pribavljanje roba, radova i usluga i plasman proizvoda na NATO tržištu.

U segmentu unapređenja povezivanja u klastere i međunarodne lance vrijednosti, neophodno je nastaviti sa pokrenutim aktivnostima na transformaciji klastera i pružanju podrške njihovog daljeg razvoja. U dijelu daljeg jačanja izvoznih performansi potrebno je nastaviti sa aktivnostima na planu internacionalizacije domaćih kompanija, posebno kroz pružanje savjetodavnih usluga, organizaciju poslovnih susreta i sajmova, uspostavljanje poslovnih partnerstava kroz aktivnosti EEN mreže, uz dodatnu mogućnost prateće programske podrške za predstavljanje na sajmovima u okviru Programa za unapređenje konkurentnosti privrede. Dodatno će se u cilju veće uključenosti domaćih preduzeća na tržištu regiona i EU nastaviti sa kontinuiranim aktivnostima na planu jačanja ekonomske diplomatije u cilju uspostavljanja kontakata sa poslovnim partnerima i promocije povećanja konkurentne sposobnosti domaćih proizvoda i usluga putem promotivnih aktivnosti i organizacije događaja od strane privrednih udruženja.